

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Minttu-Maria Auranen

ERÄÄNTYNEET SAATAVAKANNAT

Saatavakantojen ostamisen riskit, verotus sekä arvostus tilinpäätök-
sessä

Liiketalous
2018

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Minttu-Maria Auranen
Opinnäytetyön nimi	Erääntyneet saatavakannat
Vuosi	2016
Kieli	suomi
Sivumäärä	65 sivua
Ohjaaja	Jukka Niittykoski

Opinnäytetyö on toteutettu toimeksiantona Case Yritykselle. Case Yrityksen päätoimialana on perintäpalvelut; tämän lisäksi yritys tarjoaa kirjanpitoa, yrityspalveluja sekä he ostavat asiakkaidensa erääntyneitä myyntisaatavia. Saatavien ostoprosessi on kohdeyritykselle pieni, mutta merkittävä pitkäntähtäimen tulonlähde. Erääntyneet myyntisaatavat on ehditty merkitä asiakkaiden kirjanpidossa jo luottotappioiksi, ja näihin saataviin liittyy edelleen suuri luottoriski. Saatavien oston myötä velallisen velkasuhde siirtyy Case Yritykselle.

Opinnäytetyöni käsittelee erääntyneiden myyntisaatavien ostoa ostajan näkökulmasta. Tutkimusaiheena oli kuvata erääntyneiden saatavien ostoprosessia ja siihen liittyviä haasteita; kirjanpitoa, arvostusta, verotusta ja riskiä. Työn tarkoituksena oli selvittää, kuinka nämä saatavat arvostetaan tilinpäätöksessä, kuinka näistä saatavia tuloja verotetaan sekä mitkä tekijät vaikuttavat ostohintaan. Tavoitteena oli selvittää Case Yrityksen puolesta saatavien ostoprosessien haasteisiin ratkaisut.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Teorian pohjana on käytetty jo olemassa olevaa kirjallisuutta sekä tietoa. Opinnäytetyö on toteutettu toimeksiantajan toiveesta ja tavoitteita ajatellen. Tarkoituksena oli tuottaa toimeksiantajalle hyödyllistä tietoa, jota he voivat käyttää päätöksenteon apuna. Aineistona ja lähteenä käytettiin kirjallisuutta, internetlähteitä sekä lakia.

Onnituin tutkimuksessa hyvin, ja haasteisiin löytyi ratkaisut. Aika näyttää onko tutkimuksen tuloksista myös hyötyä kohdeyritykselle. Saatavakannoista maksettavaan hintaan löytyi rahoituksen puolelta useampi eri kaava, joista kohdeyritys saa valita menetelmän, joka vastaa parhaiten heidän tavoitteitaan.

Avainsanat	luottoriski, myyntisaatavien osto, erääntynyt saatava, kirjanpito, arvo
------------	---

ABSTRACT

Author	Minttu-Maria Auranen
Title	Overdue account receivables
Year	2016
Language	Finnish
Pages	65
Name of Supervisor	Jukka Niittykoski

The aim of this thesis was giving to me by a case company. Case company's major industry is collection agency. They also offer accounting and they buy their customers' accounts receivable, which are already overdue. Buying accounts receivable is small, but notable long-distance source of income. The overdue accounts receivable is already mark credit loss at customers accountancy. When Case Company buy overdue accounts receivable, the debtors liability for debts resettle to Case Company.

My thesis handle buying overdue account receivables, for buyer's standpoint. The key point of this thesis was to represent the process of buying overdue account receivable and the challenge that involve this process, like accounting, valuation, taxation and risk. The goal of this thesis was to examine how to value those debt for balance sheet, how to tax incomes for debt and which factor effect for debts price. The aim of this thesis was to produce useful information for the process of buying overdue account receivable and find the right tools for their challenge.

This thesis was executed as a qualitative research. In theory base of this thesis was existing literary and knowledge. This thesis is executed by thinking about case company wishes and targets. The aim of this thesis was to produce useful information for the process of buying overdue account receivable, so case company can use the help if information, when they are making same decisions. Material and reference was written, law and internet resources.

The examination was succeeded. I found solution for every challenge. Time will show if the result has benefit to Case Company. For which price to buy account receivable, there was many formulas that I found from finance. Case company can pick the formula which respond the best for their needs.

Keywords account receivable, overdue, debit risk, accounting

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	7
	1.1 Aihe ja Rajaus.....	8
	1.2 Tavoitteet.....	8
	1.3 Tutkimusmenetelmä.....	9
2	KÄSITTEET.....	11
	2.1 Myyntisaamiset.....	11
	2.2 Saatavien ostaminen.....	11
	2.3 Luottosalkku - (saatavakannat).....	12
	2.4 Rahoitusomaisuus.....	12
	2.5 Vaihto-omaisuus.....	12
	2.6 Hankintameno.....	12
	2.7 Riski.....	13
	2.8 Käytetyt lyhenteet.....	13
3	ARVOSTUS.....	15
	3.1 Erillisarvostus.....	15
4	VEROTUS.....	17
	4.1 Keskusverolautakunta ja verohallinto.....	17
	4.2 Hankintameno ja vähennyskelpoiset menot verotuksessa.....	18
	4.3 Menon jaksottaminen.....	19
	4.4 Arvonlisävero.....	20
	4.4.1 EU-lakien suhde Suomeen.....	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
5	TILINPÄÄTÖS.....	22
	5.1 Tilinpäätöksen sisältö.....	22
	5.1.1 Vaihto-omaisuuden hankintamenon vähennys.....	24
	5.1.2 IFRS-tilinpäätösstandardit.....	24
	5.2 Verotus tilinpäätöksessä.....	25

6	RAHOITUKSEN RISKIT	27
6.1	Riskianalyysi	27
6.2	Rahoituksen riskit	28
6.3	Luottoluokitus	28
6.4	Luonnollinen henkilö	29
7	SAAMISTEN ARVON LASKEMINEN	33
7.1	Rahan aika-arvo	33
7.2	Koronkorkolaskenta	35
7.3	Nykyarvomenetelmä	36
7.3.1	Jaksollisten maksujen nykyarvo	37
7.4	Nettonykyarvo	37
7.5	Nykyarvoindeksi	38
7.6	Tuottovaatimus	39
7.7	Portfolio	40
8	KOHDEYRITYKSEEN SOVELLETTAVAT LAIT	41
8.1	Myyntisaatavien arvostaminen kohdeyrityksessä	41
8.2	Myyntisaatavien verotus	42
8.3	Unionin tuomioistuin – muodostuuko verollinen palvelu?	42
8.4	Saamisten arvostaminen tilinpäätöksessä	47
8.5	Luottosalkun kirjaaminen tilinpäätöksessä	49
8.6	Saatavakannat hankinnan jälkeiset tuotto- ja kulukirjaukset	54
8.7	Diskonttaus	57
8.8	Nettonykyarvo	59
8.9	Tuottovaatimus	59
8.10	Efektiiivinen vuosituotto	60
9	JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO	61
10	LÄHTEET	64

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1 Menetyksen realisoitumiseen liittyvä epävarmuus	48
Taulukko 2 Tuloslaskelman tuottoerät (Kirjanpitoasetus (1339/1997) 1 luku1 §) 52	
Taulukko 3 Maksuhäiriöllisen henkilön profiili	29
Taulukko 4 Maksuhäiriöttömän henkilön profiili	30

1 JOHDANTO

Nykyään yhä useammat tuotteet ja palvelut on mahdollista saada laskuille tai osamaksusopimuksille. Tämä on kuluttajalle miellyttävää, sillä kuluttaja saa yritykseltä maksuaikaa. Jokaisesta palvelusta, josta ei saada maksua heti, muodostuu palvelun tarjoajalle myyntisaatavia. Myyntisaatavissa on olemassa aina riski, saatava saattaa muodostua epävarmaksi myyntisaatavaksi ja lopulta saatavasta saattaa tulla yrityksellä luottotappiota. Riskiä vähentääkseen yritykset tarkistavat asiakkaidensa luottotiedot, mutta asiakkaan maksukyky saattaa muuttua sopimuksen aikana.

Kun saatava erääntyy, on yrityksellä vaihtoehtona lähteä perimään asiakkaalta saataviaan. Tähän tarkoitukseen on perustettu jo lukuisia perintätoimistoja, joista kohdeyritykseni onkin yksi. Perintätoimistot perivät yrityksen puolesta velalliselta saatavia. Näin perinnän taakka siirtyy yritykseltä perintätoimistolle. Perintä ei kuitenkaan aina tuota tulosta, sillä velallisen maksukyky saattaa olla erittäin huono. Mitä kauemmin alkuperäisestä eräpäivästä on, sitä todennäköisemmin saatava siirtyy yrityksen kirjanpidossa luottotappioksi. Yritykselle tämä on erittäin huono asia, heillä on saatavia saamatta ja maksettavanaan omat laskunsa.

Kohdeyritys, jäljempänä yritys Oy, harjoittaa yhtenä liiketoimenaan saatavien perintää. Tästä liiketoimesta yritys Oy on arvonlisäverovelvollinen. Yritys Oy:n ja sen asiakkaiden välille solmitaan kirjallinen palvelusopimus saatavien perimisestä. Tavallisesti yritys Oy pyrkii ensiksi perimään saatavan niin sanotun vapaaehtoisen perinnän avulla. Perimistoimet tapahtuvat asiakkaan lukuun ja nimissä, ja perintätoimen johdosta kertyvät varat ovat asiakkaan varoja. Yritys Oy tilittää nämä varat asiakkaalleen, kun he ovat ensiksi vähentäneet omat kulunsa ja provisionsa.

Jos vapaaehtoinen perintä ei tuota tulosta, on mahdollista käynnistää oikeudenkäyntimenettely. Tällöin oikeudenkäynti tapahtuu asiakkaan nimissä ja kuluvastuulla. Kun velallisen maksukyky on heikko, ja saatava on kirjattu jo luottotappioksi, tarjoaa yritys Oy vielä yhden palvelun. He voivat ostaa erääntyneen saatavan, jolloin

saatavan perimisoikeudet siirtyvät yritys Oy:lle. Yritys Oy luottaa siihen, että lopulta velallisen maksukyky paranee. Erääntyneiden saatavakantojen ostaminen onkin yritys Oy:lle pitkäntähtäimen tuloa.

1.1 Aihe ja Rajaus

Opinnäytetyöni aiheena on kertoa kattavasti ostajan näkökulmasta erääntyneiden saatavien arvostuksesta, verotuksesta ja kirjanpidosta tilinpäätöksessä sekä erilaisista tekijöistä, jotka vaikuttavat ostohintaan. Opinnäytetyö on suoritettu toimeksiantona. Näin ollen aiheen valinta oli helppoa. Aihe itsessään oli minulle täysin vieras, ja jouduin tekemään paljon taustatyötä, jotta käsitin aiheen kokonaisuuden.

Opinnäytetyö on rajattu koskemaan ainoastaan erääntyneitä myyntisaatavia, ja työ on kirjoitettu ainoastaan ostajan näkökulmasta. Rajaus oli helppoa, sillä tutkimusongelmat tulivat suoraan kohdeyritykseltä. Työn tavoitteena on palvella kohdeyrityksen tarpeita, jonka vuoksi näkökulma on rajattu ainoastaan ostajaan. Kohdeyrityksen kirjanpito perustuu suomalaiseen kirjanpitomenettelyyn, joten aiheen ulkopuolelle on jätetty ulkomaat.

Opinnäytetyöni tutkimusongelmat ovat:

1. Miten erääntyneet saatavat arvostetaan ostajan kirjanpidossa?
2. Miten kohdeyritystä verotetaan saatavakannasta?
3. Miten ostetut saatavakannat kirjataan tilinpäätöksessä?
4. Mitkä tekijät vaikuttavat saatavista tarjottavaan ostohintaan?
5. Voiko olemassa olevia laskentamenetelmiä hyödyntää ostohinnan määrittelyyn?

1.2 Tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteet on asetettu yhdessä kohdeyrityksen kanssa. Opinnäytetyön keskeisenä tavoitteena on luoda selkeä kuvaus erääntyneiden saatavien verotuk-

sesta, arvostuksesta, saatavien käyttäytymisestä tilinpäätöksessä sekä kuvata erilaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat tarjottuun ostohintaan. Tärkeää on, että tutkimukseni palvelee kohdeyrityksen tarpeita ja vastaa tutkimusongelmiin kattavasti.

Olen asettanut opinnäytetyölle myös henkilökohtaisen tavoitteen. Työn on oltava mielenkiintoinen ja palkitseva oppimisprosessi, jonka myötä oma osaamiseni laajenee. Tahdon ymmärtää mitä erääntyneet myyntisaatavat pitävät käsillään, mitä hyötyä yrityksille on ostaa erääntyneitä myyntisaatavia ja millaisia riskejä saatavat sisältävät.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyössä ollaan käytetty kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Tämä menetelmä soveltuu tutkimukseeni hyvin, sillä laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä soveltuu uuden ilmiön ymmärtämiseen. Ilmiöistä ei ole olemassa teorioita eikä malleja, ja se onkin kaiken tutkimuksen lähtökohta, sillä se antaa vastauksen kysymykseen mitä? (Kananen 2010, 37).

Kolme tärkeintä laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmää ovat havainnointi, teemahaastattelu sekä erilaiset dokumentit (Kananen, 2010.49). Tutkimus alkaa tutkimusongelman asettamisesta ja määrittämisestä. Tutkimusongelmasta johdetaan tutkimuskysymyksiä, joihin saadaan vastaus aineistolla. Yksinkertaisin tapa toteuttaa laadullinen tutkimus on tehdä haastattelu. (Kananen 2010, 36)

Tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmänä on käytetty useita erilaisia dokumentteja. Opinnäytetyön lähteenä ja aineistona on käytetty kirjallisuutta, lakia, kirjanpitolautakunnan ratkaisuja sekä Internet-lähteitä. Näistä lähteistä olen tiivistänyt ja referoinut tarvittavaa tietoa. Pääasiallisina lähteinä toimivat suomenkieliset dokumentit, sillä suurin osa lähteistä sisältää lakia, ja opinnäytetyö on rajattu koskemaan Suomea.

Opinnäytetyö etenee arvotuksesta verotukseen, sekä kirjanpidon tilinpäätökseen. Luvussa 6 kerrotaan rahoituksen riskeistä, pääpaino on luottoriskissä. Luku 7 tuo esille useamman erilaisen laskentamenetelmän, jonka avulla voidaan laskea saamisten arvo. Luku 8 käsittelee opinnäytetyön empirian, jota voidaan soveltaa kohde

yrikykseen. Opinnäytetyö päättyy lukuun 9, joka tuo esille johtopäätökset ja yhteenvedon.

2 KÄSITTEET

Opinnäytetyössä on käytetty lukuisia käsitteitä. Lukijan tulee tuntea näiden käsitteiden määrittelyt, jotta hän ymmärtää opinnäytetyön kokonaisuuden. Tässä luvussa esittelen ja määrittelen käytetyimmät käsitteet.

2.1 Myyntisaamiset

Asiakkaat voivat ostaa tuotteita yritykseltä joko käteisellä tai laskulla eli luotolla. Luottomyynnissä yritys antaa asiakkaalle maksuaikaa maksuehdon mukaisesti. Raha on myyntisaamisena, myynti- ja maksupäivän välisen ajan. Luottotappiot liittyvät kiinteästi myyntisaamisiin, sillä laskutukseen liittyy riski, ettei asiakas maksaakaan. (Eklund, Kekkonen 2014, 147).

Riskin lisäksi myyntisaamiset ovat yritykselle kustannus. Mitä pidempi maksuaika on, sitä suuremmiksi myyntisaamiset nousevat. Vaikka myyntisaamiset ovat asiakkaalle annettua luottoa, niille ei kuitenkaan voi asettaa korkoa ennen eräpäivää (Karjalainen 2013, 05). Kiristämällä maksuehtoja yritys voi tehostaa myyntisaamisten maksusuorituksia. Maksuehdon voi muuttaa 30 päivän netosta 14 päivän nettoon. Tällöin yritys saa myyntisaataviin sitoutuneet pääomat nopeammin käyttöönsä (Talponen 2002, 17).

2.2 Saatavien ostaminen

On olemassa yrityksiä, jotka ostavat erääntyneitä myyntisaatavia. Usein yritykset myyvät heille laskuja, jotka ovat olleet erääntyneitä jo hyvän aikaa. Näin he siirtävät perinnästä aiheutuvat kulut ja velvoitteet toiselle yritykselle. Myymällä velan toiselle yritykselle, siirtyy samalla velan omistajuus velan ostajalle. Velallinen ei ole enää velkasuhteessa alkuperäisen laskun lähettäjälle, vaan nyt velan ostaja yritykselle. Näistä erääntyneistä laskuista ei makseta täyttä nimellisarvoa, vaan pieni osa tästä. Näin tekemällä velan ostajat pääsevät tekemään tiliä keräämällä velasta korkoa ja perintäkuluja. Tämä on pitkäntähtäimen tuloa (Nolo 2016).

2.3 Luottosalkku - (saatavakannat)

Luottosalkku muodostuu useammasta erääntyneestä laskusta. Näin ostaja saa jaettua riskiä useamman saatavan kesken, ja riski pienenee (Nolo 2016).

2.4 Rahoitusomaisuus

Rahoitusomaisuutta ovat rahat, saamiset sekä tilapäisesti muussa muodossa olevat rahoitusvarat (Kirjanpitolaki 1997, 4:4 §). Verohallinto selventää vielä rahoitusomaisuuden olevan omaisuutta, joka tarvitaan yrityksen normaaliin toimintaan liittyvien menojen rahoittamiseen. Tällaista omaisuutta ovat esimerkiksi käteisvarat, pankkitalletukset ja saamiset (Vero 2016, 13786).

2.5 Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on sellaisinaan tai jalostettuina tarkoitettuja hyödykkeitä, jotka luovutetaan eteenpäin (EVL 1968/360, 10§). Verohallinto määrittelee vaihto-omaisuuden olevan hyödyke, joka on tarkoitettu elinkeinossa edelleen luovutettavaksi. Raaka-aineet, puolivalmisteet ja kauppatavarat ovat esimerkkejä vaihto-omaisuudesta (Verohallinto, vaihto-omaisuus). Pörssisäätiö jatkaa vaihto-omaisuuden olevan omaisuuserä, joka on tarkoitettu myytäväksi yhtiön harjoittamassa liiketoiminnassa.

Luovutettavia hyödykkeitä ovat kauppatavarat, keskeneräiset, valmiit työt sekä teollisuuden raaka- ja tarvikeaineet. Kiinteistö ovat kiinteistökauppiiaan vaihto-omaisuutta, ja arvopaperikauppiiaan vaihto-omaisuutta on myytäväksi tarkoitetut arvopaperit. Ei siis ole väliä, mitä hyödyke on, ratkaisevaa on tarkoitus mihin hyödyke on hankittu (Tomperi 2013, 114).

2.6 Hankintameno

Hankintameno on pääsääntöisesti hyödykkeen hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneiden muuttuvien menojen määrä (Laki elinkeinotulon verottamisesta 1968/360, 14§, Kirjanpitolaki 1997/1336, 13 §). Valmiiden hyödykkeiden hankintamenoon

sisältyy ostohinta, arvonlisävero, rahdit sekä kuljetusvakuutukset. Jos hyödyke valmistetaan itse, koostuu hankintameno raaka-aineiden arvonlisäverottomasta ostohinnasta, valmistuspalkoista sekä koneiden käyttöenergiasta (Tomperi 2013, 115).

Jos kiinteiden kustannuksien määrä on olennainen hankintamenoon nähden, voidaan hankintamenoon lisätä siihen kohdistuva osuus hyödykkeen hankintaan ja valmistukseen liittyvistä kiinteistä kuluista, kirjanpitolain ja IFRS-standardeissa säädettyin edellytyksin (EVL 1968/360, 14§).

2.7 Riski

Riski käsitetään yleiskielessä usein vaarana tai uhkana. Tällöin voi tapahtua jotain ei toivottua itselle, toiselle henkilölle tai omaisuudelle (Juvonen, Koskensyrjä, Kukanen, Ojala, Pentti, Porvari, Talala 2015, 8)

Kogan ja Wallach ovat kehittäneet vuonna 1964 seuraavanlaisen määritelmän riskille:

”Riski on kaksitahoinen, toisaalta se sisältää mahdollisuuden ja toisaalta valtavan aspektin.”.

SFS-ISO 1000 standardi määrittelee riskin olevan epävarmuuden vaikutus tavoitteisiin.

Opinnäytetyössä käsitellään eniten liiketoimintariskiä, joka sisältää tappion lisäksi voiton mahdollisuuden.

2.8 Käytetyt lyhenteet

Opinnäytetyössä on käytetty lyhenteitä, tässä on esitetty merkittävimmät lyhenteet:

HE – Hallituksen esitys

KILA – Kirjanpitolautakunta

KPA – Kirjanpitoasetus (1339/1997)

KPL – Kirjanpitolaki (1336/1997)

KVL – Keskusverolautakunta

TVL – Tuloverolaki

3 ARVOSTUS

Luvussa selvitetään varojen arvostamisen perusteita, erillisarvostusta sekä arvostusta tilinpäätöshetkellä. Luvun loppuun on kirjattu kirjanpitolautakunnan päätös vaihto-omaisuuden arvostamisesta tilinpäätöksessä.

Yhtiön varojen katsotaan koostuvan käyttö-, vaihto-, sijoitus- ja rahoitusomaisuudesta sekä muusta sellaisesta omaisuudesta, jolla on varallisuusarvoa. Laskennallisia verosaamisia ei kuitenkaan pidetä varoina (Kirjanpilolaki 1997/1336, 5 luku 18 §).

Osakeyhtiön varat arvostetaan varojen arvostamislain mukaan samoin kuin muidenkin yritysten varallisuus. Rahoitusomaisuus arvostetaan nimellisarvoon, saamiset kuitenkin luottotappioilla vähennettyinä. Vaihto-omaisuus arvostetaan epäkuranttiudella vähennettyyn hankintamenuon. Myös arvopaperit arvostetaan vertailuarvoon, jos se on suurempi kuin kirjanpitoarvo. Arvopapereita tarkastellaan tällöin yhtenä eränä (Tomperi 2014, 46).

3.1 Erillisarvostus

Kirjanpilolaissa 3:3.1 §:ssä säädetyssä erillisarvostuksen periaatteessa edellytetään määrittämään kukin saatava hankintamenuon. Tämä voidaan toteuttaa saatavaseurannan osakirjanpidolla eri menetelmiä käyttäen, esimerkiksi määrittämällä kunkin saatavan suhteellinen osuus koko salkun hankintamenuosta.

Kirjanpilolain 5.6.1 § kohdan mukaan tilikauden päättyessä jäljellä olevan vaihto-omaisuuden hankintamenuo aktivoidaan. Mikäli vaihto-omaisuuden todennäköinen hankintamenuo tai luovutushinta on tilikauden päättyessä hankintahintaa pienempi, tulee erotus kirjata kuluksi. Kirjanpilovelvollisen tuleekin seurata vaihto-omaisuuden merkittjä saatavia saatavakohtaisesti. Tilinpäätöstä laadittaessa tulee siis arvioida yksittäisen saatavan todennäköistä luovutushintaa suhteessa hankintamenuon, huomioon tulee kuitenkin ottaa saatavasti kertyneet tulot hankintamenuon vähennyksenä. Tällä tavoin saatavasalkussa alentunut saatavakohtainen hankintamenuo tulee merkitä aktiivaksi, mikäli saatavasta todennäköisesti tulevaisuudessa

kertyvä luovutushinta on vähintään aktivoidun menon suuruinen. Lautakunta huomauttaa vielä, että kirjanpitovelvollisen tulee huolehtia siitä, ettei yhdenkään saata-vasalkun, joka on vaihto-omaisuuteen merkitty, arvo tilinpäätöksessä ylitä sen todennäköistä hankintamenoa tai luovutushintaa (KILA 1580/1999).

Saamiskantojen käsittelystä sekä tilinpäätösperiaatteiden muutoksista ja sen vaikutuksista tulee ilmoittaa tarpeelliset lisätiedot liitetiedoissa. Tilinpäätöksen liitetietoina tulee esittää tarpeelliset tiedot arvostus- ja jaksotusperiaatteista ja -menetelmistä (Kirjanpitolaki 1997/1336, 5.6.1 §).

4 VEROTUS

Tämä luku käsittelee verotusta osakeyhtiön näkökulmasta. Luku selventää mitä ennakkoerotus on, mistä veroa joudutaan maksamaan, arvonlisäveroa sekä verohallinnon ja keskusverolautakunnan eroja. Luvun lopussa on tuotu esille keskusverolautakunnan ennakkoratkaisu luottotappioiksi merkittyjen arvonlisäverollisten saatavakantojen verotuksessa ja Euroopan tuomioistuimen ratkaisu siitä, saako maksamatta jääneiden saamisten myynti aikaan verollinen palvelun.

Verotettava tulo on veronalaisten tulojen vähennyskelpoisten menojen sekä muiden vähennysten erotus. Elinkeinoverolaissa (EVL) säädetään, mitkä elinkeinotoiminnasta saadut tulot ovat veronalaisia ja mitä vähennyksiä niistä saa tehdä. -- Maksettaviin veroihin vaikuttavat myös useat muut lait, kuten tuloverolakiin liittyvä verasteikkolaki, laki konserniavustuksesta verotuksessa ja laki varojen arvostamisesta verotuksessa (Tomperi, 2014, 11) Vähennyskelvottomia menoja ovat verovapaan tulon hankkimisesta johtuneet menot. Mikäli verovapaa tulo kuitenkin jää menoa pienemmäksi, tulon ja menon erotus on vähennyskelpoinen (Tomperi 2014, 95.)

Yhteisöille sekä osakeyhtiöille määrätään ennakkoerotot tilikausikohtaisesti. Tilikaudelta tulevat verot tulisi itse laskea. Mikäli ennakot ovat olleet riittämättömät, voi verovelvollinen oma-aloitteisesti maksaa erotuksen (Tomperi 2013, 15.) Ennakkokannossa pyritään perimään oikea vero määrä. Määrä, joka vastaa mahdollisimman hyvin verovelvollisen tuloista suoritettavaa verojen ja maksujen yhteismäärää. Ennakkopidätyksenä arvoitu määrä otetaan kuitenkin huomioon vähennyksenä (Ennakkoperintälaki 1996/1118, 3 §). Ennakkopidätys on ensisijainen tapa toimittaa ennakkoperintää (Ennakkoperintälaki 1996/1118, 2 §).

4.1 Keskusverolautakunta ja verohallinto

Keskusverolautakunta, lyhyemmin KVL, voi verovelvollisen pyynnöstä antaa ennakkoratkaisuja niin tuloverosta, arvonlisäverosta kuin korkotulojen lähdeverosta. Näiden lisäksi KVL:lla on rajoitettu oikeus antaa ennakkoratkaisuja lähdeverosta. Käsiteltävät asiat ovat pääasiassa sellaisia, joilla on yleistä merkitystä. Ennakkoratkaisu siis annetaan, mikäli on tärkeää saada asia ratkaisutuksia lain soveltamisen

kannalta, oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi tai muun erityisen painavan syy-
vuoksi. Jos Verohallinto on antanut asiasta jo ratkaisun tai Verohallinnossa on asiaa
koskeva hakemus vireillä, ei keskusverolautakunta käsittele asiaa. Korkeimmalta
hallinto-oikeudelta voi hakea päätökseen muutosta (Tomperi 2013, 19.)

Verovelvollisen hakemuksesta verohallinto voi antaa ennakkoratkaisun, kun ky-
seessä on tuloverotusta koskevat asiat. Verohallinnolla on oikeus antaa ennakkorat-
kaisuja myös niihin asioihin, joihin keskusverolautakunta ei anna päätöksiä, kuten
arvostus ja veron kiertäminen. Ennakkoratkaisut annetaan määrääjäksi. Asian ol-
lessa vireillä keskusverolautakunnassa tai mikäli asiasta on jo annettu ennakkorat-
kaisua keskusverolautakunnan toimesta, ei Verohallinto ota asiaa käsittelyyn (Tom-
peri 2013, 19).

4.2 Hankintameno ja vähennyskelpoiset menot verotuksessa

Kirjanpidossa tehty vaihto-omaisuuden hankintamenon määrittämismenettely vai-
kuttaa sellaisenaan verotuksessa. Mikäli kirjanpidossa hankintameno on sisälly-
tetty ainoastaan muuttuvia menoja, verotuksessa tulee menetellä samalla tavalla.
Jos kirjanpidossa taas aktivoidaan hankinnan ja valmistuksen kiinteitä kustannuk-
sia, eivät aktivoidut kulut ole vähennyskelpoisia verotuksessakaan (EVL 1968/360,
14§).

Sekä kirjanpidossa että verotuksessa tulee noudattaa alimman arvon periaatetta,
riippumatta hankintamenon suuruudesta. Mahdollinen arvonalentuminen on siis
otettava huomioon. Aktivoituna hankintamenon tulee olla suurempi, kuin jokin seu-
raavista hyödykkeen alkuperäinen hankintameno, tilinpäätöspäivän jälleen hankin-
tameno, tilinpäätöspäivän todennäköinen myyntihinta (Leppiniemi 2005, 244).

Vähennyskelpoisia menoja elinkeinotoiminnassa ovat tulon hankkimisesta tai säi-
lyttämisestä johtuneet menot ja menetykset (EVL 1968/360, 7§). Vähennyskelpoi-
suuteen ei vaikuta, tuottaako meno oikeasti tuloa vai ei. Menosta tulee vähennys-
kelpoinen, kunhan se on hankittu tulonhankkimis- tai säilyttämistarkoitukseen. Tu-
lon hankkimisesta tai säilyttämisestä aiheutuneet kulut ovat pääasiassa kokonaisu-

nessaan vähennyskelpoisia. Vähennyskelpoiset menetykset kohdistuvat pääsääntöisesti saamisiin, rahoihin sekä muihin rahoitusvaroihin. Valmistevero sekä myynnin arvonlisävero ovat vähennyskelpoisia tulonsiirtoina. Vähennyskelpoista hankintamenoa, kuitenkin pienentää hankintahintaan sisältyvä arvonlisävero (Tomperi 2013, 93-101).

Elinkeinoverolain 8 §:ssä esitellään tavanomaisempia tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä aiheutuneita menoja, kuten käyttöomaisuuden, sijoitusomaisuuden sekä vaihto-omaisuuden hankintamenot. Lisäksi palkat, henkilöstösivumenot ja vuokrat ovat kokonaisuudessaan vähennyskelpoisia (Laki elinkeinotulon verottamisesta 1968/360, 8 §).

Myyntisaamisten luottotappiot hyväksytään vähennyskelpoisiksi, kunhan ne ovat kirjattu kirjanpitoon hyvän kirjanpitotavan mukaisesti (Tomperi 2013, 102). Myös muun rahoitusomaisuuden todetut arvonalenemiset ovat vähennyskelpoisia (EVL 1968/360, 17§). EVL 5 a § mukaan, mikäli myöhemmin saadaan suoritus jo vähennyksestä menetyksestä, katsotaan aiheeton vähennys veronalaiseksi. Tomperi kertoo kirjassaan Yritysverotus ja tilinpäätössunnittelu, että niin vaihto-omaisuuteen kuin käyttöomaisuuteen kohdistuneet menetykset ovat vähennyskelpoisia (Tomperi 2013, 203).

Vähennyskeltvottomiin menoihin puolestaan lukeutuvat verovapaiden tulojen hankkimisesta aiheutuneet kustannukset. Kuitenkin verovapaan tulon jäädessä meno pienemmäksi, erotus on vähennyskelpoinen (Tomperi 2013, 101).

4.3 Menon jaksottaminen

Meno on sen verovuoden kulu, jonka aikana on syntynyt veron suorittamisvelvollisuus (Laki elinkeinotulon verottamisesta 1968/360, 22§). Vähennykset hyväksytään suoriteperusteisesti, kuitenkin vuosittain toistuvat, liikevaihdon ja tuloksen kannalta merkityksettömät menoerät, voidaan lukea sen verovuoden kuluksi, jona ne on maksettu. Menetys luetaan tavallisesti sen verovuoden kuluksi, jona se on todettu. Myyntisaamisista johtuvat luottotappiot luetaan sen verovuoden kuluksi,

jona velallisen maksukyvyttömyys on todettu. Muut rahoitusomaisuuden menetykset tulee kuitenkin vähentää sinä verovuonna, jona ne todetaan lopulliseksi (Tomperi 2013, 109).

4.4 Arvonlisävero

Arvonlisävero, lyhyemmin alv tai ALV, on kulutusvero, jonka myyjä lisää tavarain tai palvelun myyntihintaan. Tavaralla tarkoitetaan sekä aineellista esinettä että sähköä, kaasua tai muuta energiahyödykettä. Tavarain myymisellä tarkoitetaan tavarain omistusoikeuden vastikkeellista luovuttamista. Palvelulla tarkoitetaan kaikkea muuta, mitä voidaan liiketoiminnan muodossa myydä. Palvelun myynnillä tarkoitetaan palvelun suorittamista tai luovuttamista vastiketta vastaan (Arvonlisäverolaki). Myynnin yhteydessä myyjä perii arvonlisäveron ostajalta ja tilittää sen valtiolle. Arvonlisäverovelvollisia ovat kaikki, jotka harjoittavat tavarain tai palveluiden myyntiä tai vuokrausta liiketoiminnan muodossa. Arvonlisäverovelvollinen saa vähentää ostohintaan sisältyneen veron hankkiessaan tuotteen tai palvelun verollista liiketoimintaansa varten. Tässä edellytyksenä kuitenkin on, että sekä myyjä että ostaja ovat arvonlisäverovelvollisia (Verohallinto, arvonlisäverotus).

On olemassa poikkeuksia myynnin verollisuudesta, poikkeuksiin lukeutuu myös rahoituspalvelut. Arvonlisäverolain mukaan rahoituspalvelun myynnistä ei tule suorittaa veroa. Laki luettelee rahoituspalveluiksi katsottavan seuraavat toiminnot varainhankinnan, luotonannon tai muun rahoituksen järjestämisen, luotonantajan harjoittamaa luoton hallinnan, maksuliikkeen, valuutanvaihdon, takaustoiminnan ja arvopaperikaupan. Arvopaperikaupalla tarkoitetaan osakkeiden tai muita niihin verrattavien osuuksien, saatavien sekä johdannaissopimusten myyntiä ja välitystä, vaikka ne eivät perustuisikaan asiakirjaan. Arvonlisäverolaki ei katso rahoituspalvelun olevan arvopaperikauppaa, joka tuottaa oikeuden hallita määrättyä kiinteistöä, huoneistoa taikka kiinteistön osaa (Arvonlisälaki 1993/1501, 4 luku).

Jäsenmaiden ja Euroopan unionin vallanjaon peruseriaate on niin kutsuttu annetun toimivallan periaate. Tämä tarkoittaa sitä, että jäsenvaltiot ovat tietyillä aloilla antees päätöksentekovaltansa unionille. EU:n toimivalta on rajattua, EU voi toimia

ainoastaan niissä kysymyksissä, joista on perustamissopimuksessa määrätty. Toimivallan laajuus vaihtelee suuresti toimialojen välillä. Esimerkiksi maatalouspolitiikassa unionilla on erittäin laaja toimivalta, kun taas terveystalitiikassa unionin toimivalta on huomattavasti rajoitetumpaa. (Eurooppatiedotus 2015).

EU:n yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvissa asiassa ainoastaan unionilla on oikeus säätää lakeja ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä. Tällaisia yksinomaisia toimivalta aloja ovat muun muassa tulliliitto ja euromaiden rahapolitiikka. Jaettu toimivalta on kaikkein yleisin EU:n toimivallan muoto. Tässä toimivallan muodossa sekä unioni että jäsenvaltiot voivat säätää lakeja ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä. Esimerkkejä jaetusta toimivallan aloista ovat sisämarkkinat sekä taloudellinen yhteenkuuluvuus. Kolmas toimivaltaa täydentävä luokka käsittää sellaiset alat, joilla unionilla on toimivaltaa toteuttaa erilaisia täydennys- ja tukitoimia, kuten teollisuus ja kulttuuri. (Eurooppatiedotus 2015)

EU-lainsäädännön keskeisiä välineitä ovat asetus, direktiivi sekä päätös. Asetus si-
too jäsenmaita heti, asetuksen tullessa voimaan. Asetusta sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenmaissa. Mikäli kansallinen lainsäädäntö on ristiriidassa annetun asetuksen kanssa, asetus syrjäyttää kansallisen lainsäädännön. Direktiivi on lainsäädäntö ohje, joka velvoittaa jäsenmaat panemaan direktiivin käytäntöön tietyssä määräajassa. Direktiivin muodot ja keinot jäävät kansallisten viranomaisten päätettäväksi. Päätös on yksittäistapauksia sitova päätös. Päätös velvoittaa niitä osapuolia, joille päätös on annettu. Se voi olla myös yleisesti velvoittava ja sovellettava. (Eurooppatiedotus 2015)

5 TILINPÄÄTÖS

Tilinpäätöksen tarkoituksena on olla yleiskatsaus yrityksen talouteen. On monia erilaisia menettelytapoja tehdä tilinpäätös. Yleisperiaatteena kuitenkin on se, että tilinpäätöksen tavoitteena on antaa oikea ja riittävä kuva kirjanpitovelvollisen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta (Leppiniemi 2005, 99). Perinteisesti tilinpäätöstä on lähdetty suunnittelemaan muun muassa verotuksen näkökulmasta. Tällöin pääpaino on ollut hyvin pitkälti tuloksen ja tuloslaskelman suunnittelussa. Verotukselliset syyt ovat kuitenkin johtaneet siihen, että nykyään keskitytään enemmän varallisuuden ja taseen suunnitteluun (Alhola, Koivikko, Rätty, Tuominen 2002, 9).

Luku tilinpäätöksestä kertoo taseesta, tulos- ja rahoituslaskelmasta osakeyhtiön näkökulmasta. Lisäksi luvussa tuodaan esille IFRS – standardien vaikutusta osakeyhtiön kirjanpitoon. Luvun aikana käydään myös läpi tilinpäätöksen aikainen verotus sekä vaihto-omaisuuden arvostaminen tilinpäätökseen.

5.1 Tilinpäätöksen sisältö

Tilinpäätös tulee esittää siten, että siitä selviää päättyneen tilikauden tase, tuloslaskelma ja rahoituslaskelma. Vertailutietoina on esitettävä edellisen vuoden tase, tuloslaskelma ja rahoituslaskelma. Nämä tulee esittää rinnakkaislaskelmana, ja vertailutietoina käytettävät erät tulee muuttaa vertailukelpoisiksi (KPL 1997/1336 3:1.2). Yrityksen tilinpäätös laaditaan tilikauden aikana syntyvien juoksevien kirjausten perusteella. Tuloslaskelma ja tase liitetietoineen on tilinpäätöksen perusosa (Niskanen, Niskanen 2013, 45).

Tuloslaskelma esittää tilikaudella syntyneen jakokelpoisen voiton. Tämän lisäksi tuloslaskelma antaa kuvaa tilikauden aikaisesta taloudellisesta suorituskyvystä. Tuloslaskelma on mahdollista esittää kahdelle vaihtoehdoisella tavalla, joko kululajikohtaisen kaavan mukaisesti tai toimintakohtaisen kaavaan mukaan. Kerran valittua kaavaa tulee kuitenkin johdonmukaisuuden vuoksi soveltaa jatkossakin (Leppiniemi 2005, 112).

Kululajipohjainen tuloslaskelma on käytetympi menetelmä, kuin toimintokohtainen tuloslaskelma. Kululajipohjaisessa tuloslaskelmassa tilikauden kulut vähennetään tilikauden aikana syntyneistä tuotoista. Kulut tulee vähentää siinä järjestyksessä mitä on säädetty. Tällaisia kuluja ovat esimerkiksi raaka-aineet, palkat, poistot ja koro (Niskanen, Niskanen 2013, 45).

Toimintokulukohteisessa tuloslaskelmassa kulujen vähentäminen pohjautuu toimintokohtaiseen ryhmittelyyn. Ennen liikevoittoa, liikevaihdosta tulee vähentää valmistuksen ja hankinnan kulut, myynnin ja markkinoinnin kulut sekä liiketoiminnan muut kulut. Toimintokohtainen tuloslaskelma ei tee eroa pitkä- ja lyhytvaikutteisille tuotannontekijöiden kuluerialle. Poistot tulee sisällyttää kulukirjauksena sen toiminnan kuluun, minkä ryhmään tekijä kuuluu (Niskanen, Niskanen 2013 45).

Tuloslaskelmakaavojen käyttö ei välttämättä anna aina tuloksen muodostumisesta yleiskatsausta. Tämän vuoksi KPA 1:10:ssä on säädetty mahdollisuudesta lyhentää tuloslaskelmaa, yhdistelemällä eriä. Tuoton ja kulun yhdistäminen yhdeksi eräksi on kuitenkin oltava perustellusti oikein ja sen tulee antaa riittävä kuva (Leppiniemi 2005, 113).

Taseessa on kaksi puolta, vastaava (debet) sekä vastattavaa (kredit). Vastaava-puoli kertoo yrityksen omaisuuden, vastattavaa-puoli taas näyttää miten yrityksen toimintaa on tilikauden aikana rahoitettu (Leppiniemi 2005, 108).

KPA 1:6 säännöksen mukaan kaikkia kirjanpitovelvollisia koskee yhteinen tasekaava.

KPA 1:10.4:ssä on sallittu mahdollisuus tase-erien yhdistelyyn. Yhdistely saattaa tulla tarpeelliseksi, sillä taseen esittäminen yleisohjeen laajuudessa, saattaa olla epätarkoituksen mukaista. Yksityiskohtaista tasetta on vaikea lukea yleissilmäyksellä, eikä siitä välttämättä saa tarpeeksi hyvää yleiskuvaa yrityksen taloudesta. Taseen laaja esitysmuoto tuo mukanaan myös muuta haittaa, sitä on vaikea lukea näyttöruudulta, sivuaukeamalla tai vuosikertomuksessa. Nämä ongelmat katoavat, kun otetaan käyttöön tase-erien yhdistely (Leppiniemi 2005, 108).

Useat eri sidosryhmät ovat kiinnostuneita yrityksen menestymisestä, kuten Omistajat, viranomaiset, henkilökunta ja asiakkaat. Eri sidosryhmiä varten tarvitaan erilaisia tapoja laskea yrityksen tulosta. Laskelmien eroavaisuus johtuu siitä, että laajuus-, arvostus- ja jaksotusongelmat ratkaistaan eri tavoin (Tomperi 2013, 200).

Yrityksen verotettava tulo määräytyy elinkeinoverolain mukaan. Jotkin tilinpäätöksen tuloista, voivat olla verovapaita ja osa kuluista taas vähennyskelvottomia, näin ollen esimerkiksi verottajan tulos eroaa rahoittajan tuloksesta. Lisäksi kirjanpitolain ja elinkeinoverolain jaksotussäännökset poikkeavat toisistaan joissain kohdin. Ratkaistaessa verottajan tulosta, käytetään pohjana virallista tilinpäätöstä sekä jakokelpoista voittoa määrättäessä ja laskiessa verotettavaa tuloa (Tomperi 2013, 200).

5.1.1 Vaihto-omaisuuden hankintameno vähennys

Vaihto-omaisuuden hankintameno tulee vähentää kuluna, silloin kun, vaihto-omaisuus on luovutettu tai muulla tavoin menetetty. Alimman arvon periaate voi aiheuttaa myös kulukirjauksia. Vaihto-omaisuuden hankintameno vähennys tapahtuu tuloslaskelmassa niin, että tilikauden menot vähennetään. Ostomeno tulee muuttaa ostokuluksi merkitsemällä tuloslaskelmaan myös mahdolliset varaston muutokset (Leppiniemi 2005, 248).

5.1.2 IFRS-tilinpäätösstandardit

Kirjanpitolakia uudistettiin vuonna 2004. Uudistuksen myötä Suomessa sovelletaan nykyään rinnakkain sekä suomalaisen tilinpäätöskäytäntöä, että kansainvälistä IFRS-tilinpäätösstandardia. IFRS-tilinpäätösstandardit ovat pakollisia ainoastaan pörssiyrityksille, muille kirjanpitovelvollisille suositeltavia. IFRS on tilinpäätösnormisto, joka on luotu ajatellen erityisesti sijoittajia. Suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä tuloslaskelmalla on suurempi asema kuin taseella. IFRS kuitenkin nostaa taseen merkityksen korkeammalle kuin tuloslaskelman. Suurimpia eroja IFRS:n ja suomalaisen tilinpäätöskäytännön välillä on se, että IFRS tuo taseeseen käyvät arvot. Lisäksi IFRS sisältämät standardit ovat yksityiskohtaisempia eikä niissä ole yhtä paljon vaihtoehtoja (Kirjanpitolaki, 1997/1336).

5.2 Verotus tilinpäätöksessä

Tilinpäätöksessä veroja käsitellään suoriteperusteisesti. Tilikaudelle tulee kohdistaa se tuloveron määrä, joka tulee maksettavaksi tilikauden veronalaisen voiton perusteella. Mikäli maksettu ennakkovero on tilikaudella suoriteperusteiden mukaan kohdistettavaa veroa suurempi taikka pienempi, tulee verotiliä täydentää. Verotili täydennetään suoriteperusteiseksi, ja vastaerä esitetään taseessa siirtovelkana tai -saamisena (Leppiniemi 2005, 281).

Käytettäessä liikekaavaa on välittömät verot kirjattava tuloslaskelmaan kahtena eri eränä; tuloveroina ja muina välittöminä veroina (KPA 1997/1336 1:1 ja 1:2). Välittömät verot tuloslaskelmassa ovat tulon ja varallisuuden perusteella määräytyvät verot. Tuloslaskelmassa on oma kohta tuloveroille ja muille välittömille veroille. Varallisuusvero on kuitenkin ainoastaan toiminimen maksettavissa (Leppiniemi 2005, 280). Tulovero esitetään tuloslaskelmassa niin, että tuloverojen määrä vastaa lopullisten verojen suuruutta. Tilinpäätöksen yhteydessä tulee siis tehdä laskelma tilikauden välittömistä veroista ja nämä verot tulee esittää tuloslaskelmassa (Alhola, Koivikko, Rätty, Tuominen 2002, 124).

Arvonlisävero sekä muut välittömästi myynnin määrään perustuvat verot tulee käsitellä tulojen ja menojen oikaisuerinä. Näitä veroja ei esitetä tuloslaskelmassa taikka taseessa erillisinä (Leppiniemi 2005, 281).

6 RAHOITUKSEN RISKIT

Yritystoimintaan sisältyy aina riskejä. Riskienhallinta turvaa yrityksen toimintaa ja tulonmuodostusta. Mahdollisuudet luovat aina pohjan yrityksen toiminnan ja kannattavuuden kehittämiseksi sekä liiketoiminnan kasvattamiseen. Yritys luo strategian avulla itselleen tavoitteet. Tavoitteiden toteutumista seurataan ja tarkkaillaan tavoitteisiin liittyviä riskejä. Mahdollisuudet ja strategiat sisältävät kuitenkin aina riskejä, joihin yrityksen tulee varautua. Riskien hallitsemiseen ja tunnistamiseen on olemassa erilaisia riskinhallinta keinoja ja riskin tunnistamismenetelmiä (Juvonen, Koskensyrjä, Kuhanen, Ojala, Pentti, Porvari, Talala 2014, 15).

Luku käsittelee rahoituksenriskejä, joista on keskitytty opinnäytetyön kannalta tärkeimpään -luottoriskiin. Luvun aikana tuodaan esille riskianalyysi, jonka avulla riskit on mahdollista arvioida. Riskianalyysin tehtävänä on tunnistaa eri riskit ja tuoda esille riskin suuruus. Lopussa keskitytään kohdeyritykselle tärkeimpään eli luotto-
luokitukseen; mikä luottoriski on, miten se aiheutuu ja kuinka luottoriskit voidaan hallita.

6.1 Riskianalyysi

Tunnistetut riskit ovat, niitä riskejä joihin voidaan puuttua. Riskien havaitsemiseksi on kuitenkin tunnettava riskien alkulähteet. Riskit johtuvat kolmesta eri asiasta:

1. Kontrollin puute (esimerkiksi ihmiset, resurssit, tieto, aika)
2. Tiedon puute (esimerkiksi epäluotettavuus, tuntematon tieto)
3. Ajan puute (esimerkiksi päätös tehdään ilman kontrollia taikka tietoa)

Riskien sekä alkulähteiden tunnistamisen jälkeen, tulee riskit arvioida riskianalyysillä. Riskianalyysin tehtävänä on eri riskien tunnistaminen, sekä arvioida riskien suuruus ja niiden sattuminen. Riskianalyysi ei minimoi riskejä, eikä poista niitä, mutta se tuottaa tietoa, jonka avulla riskeihin voi varautua paremmin. Riskien tunnistaminen perustuu sekä saatavilla oleviin, että kokemuseräisiin tietoihin. Riskianalyysi on yksi tärkeimpiä työkaluja suunnitellessa, ennustaessa sekä ymmärtäessä riskejä.

Riskianalyysi lähtee liikkeelle ajatuksesta, jossa kullekin riskikohteelle määritellään suurin mahdollinen vahinko, eli EML (estimated maximum lost). EML voidaan ilmoittaa sekä euroissa että prosentteina riskikohteen arvosta. (Juvonen, Kosken-syrjä, ynm. 2014, 19-20)

6.2 Rahoituksen riskit

Rahoituksen riskejä voidaan jaotella monilla eritavoilla. Yksi vaihtoehto on jakaa riskit maksuvalmiusriskiin, luottoriskiin sekä markkinoiden hintariskeihin. Maksuvalmiusriski tarkoittaa sitä, että yrityksen käytettävissä olevat likvidit varat eivät kaikissa tilanteissa riitä kattamaan lähteviä rahavirtoja. Markkinoiden hintariski taas liittyy markkinoilla hinnoiteltavien hyödykkeiden hinnanmuutoksiin. Opin- näytetyön aiheen kannalta kuitenkin kaikkein merkittävin riski on luottoriski. Luot- toriski (default or credit risk) koskee lähes kaikkia yrityksiä. Luottoriski liittyy myyntisaataviin, riski syntyy, kun yritys myy luotolla asiakkailleen. Yrityksen on mahdollista altistua luottoriskille sijoittaessaan muiden yritysten velkainstrument- teihin (Niskanen, Niskanen 2013, 235).

6.3 Luottoluokitus

Sekä luonnollisille henkilöille että yrityksille on kehitetty erilaisia luokittelujärjes- telmiä, joiden avulla pyritään tunnistamaan erityiset riskit ja seurannan tarve. Luon- nollista henkilöä arvioidaan muun muassa erilaisten tekijöiden avulla, kun taas yri- tyksiä arvioidaan erilaisten riskiluokitusten kautta (Leppiniemi, Puttonen 2002, 54).

Arvioitaessa yksityishenkilön luottokelpoisuutta voidaan tukeutua luokittelujärjes- telmiin tai luottotietoyritysten tutkimuksiin ja tilastoihin asiakkaistaan (Leppiniemi 2002, 186). Jäljempänä esitellään Parjanteen (Parjanne, Mikko R. Suvialan teos Credit Management) tekemä taulukko maksuhäiriöisen henkilön profiilista sekä maksuhäiriöttömän henkilön profiilista.

Maksuhäiriö merkintä kertoo luotonantajalle, ettei kyseinen henkilö ole selvitynyt aiemmista velvoitteistaan. Näin ollen luotonantoon ja laskuun liittyy tavanomaista

suurempi luottotappioriski. Maksuhäiriömerkintä syntyy, kun henkilö tai yritys laiminlyö maksuvelvollisuutensa eikä huomautuksista huolimatta maksa saatavia velkojalle. Yksityishenkilöiden osalta maksuhäiriö merkintä ei kuitenkaan synny heti, jotta maksuhäiriömerkintä tulee, kun siihen on haettu tuomioistuimelta päätös. Maksuhäiriömerkintä säilyvyys luonnollisen henkilön luottotiedoissa riippuu merkinnän tyypistä ja siitä, tuleeko maksuhäiriömerkintöjä lisää (Takuusäätiö, 2016)

6.4 Luonnollinen henkilö

Maksuhäiriöttömän ja maksuhäiriöllisen henkilön välillä on huomattu olevan erilaisia ominaispiirteitä. Luottotietoyritykset ovat kehittäneet erilaisia arviointiperusteita luonnollisen henkilön velansietokyvyn arvioimiseksi (Leppiniemi, Puttonen 2002, 54). Mikko Parjanteen artikkeli: Credit scoring kulutusluottojen riskien hallinnassa, kertoo seuraavien tekijöiden välillä olevan huomattavia eroja maksuhäiriöllisen ja maksuhäiriöttömän henkilön välillä: institutionaaliset tekijät, sosioekonomiset tekijät, persoonallisuus tekijät, päätös-käytöstekijät (Mikko Parjanne. Credit scoring kulutusluottojen riskien hallinnassa). Seuraavissa taulukoissa on tarkasteltu lähemmin sosioekonomisia tekijöitä, taulukoista saa viitteitä siitä mihin luokittelussa on kiinnitetty huomiota. Nämä luokitteluun vaikuttavat sosioekonomiset tekijät ovat lujasti sidoksissa yleiseen yhteiskunnalliseen kehitykseen, kuten suhdannevaihteluihin (Leppiniemi, Puttonen, 2002, 57).

Taulukko 1 Maksuhäiriöllisen henkilön profiili (Pajarinne, MikkoR.Suviala. Credit Management)

Muuttuja	Edistää maksuhäiriöön joutumista
Perheen rakenne	Mies ja vaimo, joilla 7-18-vuotiaita lapsia
Vakuutus sopimusten lukumäärä	Suhteellisen vähän (0-3 kpl)
Onko hakijalla velkaa postimyöntiyritykseen?	Kyllä
Asunnon omistus	Asuu vuokralla
Perheen rakenne	Pienet
Visa-kortin omistus	Ei
Sivilisääty	Leski, eronnut
Kokonaiskuukausimenot	Suuret nettotuloihin verrattuna
Tyytyväisyys tuloihin tai uranäkymiin	Ei tyytyväinen
Pääasiallinen tulojen lähde	Työttömyyskorvaukset tai pienentynyt palkka
Onko maksettavia elatusmaksuja?	Kyllä

Kalliiden kulutushyödykkeiden omistus	2 tai vähemmän
Pankki- tai postitilien määrä	2 tai vähemmän
Kuinka usein tuloja saadaan	Joka toinen viikko, epäsäännöllisesti
Onko hakijalla puhelinta?	Ei

Taulukko 2 Maksuhäiriöttömän henkilön profiili (Pajarinne, MikkoR.Suviala, Credit Management)

Muuttuja	Edistää maksuhäiriöön joutumista
Perheen rakenne	Mies ja vaimo, ei lapsia, vaimo vähintään 36-vuotias
Edellisen työsuhteen kesto	4-9 vuotta
Asunnon omistus	Asuu omistusasunnossa
Perheen nettotulot/kk	Suurehkot
Onko tulojen vähenemistä odotettavissa?	Ei
Visa-kortin omistus	Kyllä
Kokonaiskuukausimenot	Pienet nettotuloihin verrattuna
Varallisuus/lisätulot	Korkotuloja, talletuksia, osakkeita, obligaatioita
Kalliiden kulutushyödykkeiden omistus	4 tai vähemmän
Pankki- tai postitilien määrä	4 tai vähemmän
Onko hakijalla yksi tai useampia puhelimia?	Kyllä

Yritysten velansietokykyä mitataan erilaisilla riskiluokituksilla eli reittauksilla (rating). Sekä vieraanpääoman rahoituksessa, että luottokaupan yhteydessä on merkitystä yrityksen riskiluokituksella. Riskiluokitus voi nimittäin vaikuttaa luotonhinnan lisäksi myös luoton saatavuuteen. Yksi riskiluokitusta tarjoava yritys on Suomen Asiakastieto Oy. Yritys kuvaa suomalaisten yritysten luottoriskiä, monien eri tekijöiden perusteella. Luokituksessa otetaan huomioon yrityksen maksutapa, maksuhäiriöt, vastuuhenkilöt, taustat, kannattavuus, vakavaraisuus sekä maksuvalmius. Kyseisen riskimittarin on sanottu ennustavan 90 % tarkkuudella yritykset, joilla on maksuvaikeuksia. Näiden tekijöiden perusteella Suomen Asiakastieto Oy on kehittänyt seuraavan riskimittarin:

RL 1 Erittäin pieni riski

RL 2 Pieni riski

RL 3 Kohtalainen riski

RL 4 Suuri riski

RL 5 Erittäin suuri riski

(Suomen Asiakastieto, 2016, luottoriski).

Toinen yritysten velansietokykyä mittaava luokitus on Dun & Bradstreet Finland Oyj:n kehittämä. Osakeyhtiön luokitus koostuu seitsemästä eri luokasta, joita on lisäksi kuvailtu hieman.

AAA Korkein luottoluokitus

Yrityksen kyky vastata maksusitoumuksistaan on erittäin hyvä

AA Hyvä luottokelpoisuus

Yrityksen kyky vastata maksusitoumuksistaan on hyvä

A Luottokelpoinen

Yrityksen kyky vastata maksusitoumuksistaan on toiminnan laajuuteen nähden hyvä.

AN Uusi yritys/tausta ei negatiivinen

Yritys on toiminut alle kaksi tilikautta ja sen taustan luottohistoria ei ole negatiivinen. Toistaiseksi luotonannossa suositellaan vakuuksia.

- Ei rating

Oleellista tietoa kannanottoa varten puuttuu tai tieto on ristiriitaista.

B Epätyydyttävä

Luotonanto pääsääntöisesti vakuuksin

C Luotonantoa ei puolleta

Yrityksen kyky vastata maksusitoumuksistaan on erittäin heikko

(Leppiniemi, Puttonen, 2002, 102).

Yritysluoton luottotappion hinnoittelussa on otettava huomioon yrityskohtaisten tekijöiden vaikutus luottotappion todennäköisyyteen. Pankkilainoissa riskipreemiot ovat joukkovelkajamarkkinoiden tasoa. Lainarahan tarjoaja ei kuitenkaan tavallisesti tällaisissa taloudellisissa tilanteissa saa riittävää premiota riskistä, joka lainaa liittyy. Lainan marginaali vaihtelee yritysten kesken, sillä marginaali heijastuu yritykseen liittyvistä riskiodotuksista. Jokainen sijoittaja, määrittelee marginaalinsa itse, ja tapaus kohtaisesti. Marginaalin määrittelyssä auttavat erilaisten reittaustoitusten luottoluokitukset (Knupper, Puttonen 2010, 151). Vaikka Knupper ja Puttonen puhuvatkin tässä yrityksen luottoluokittelusta, luonnollisiin henkilöihin pätee samat periaatteet.

7 SAAMISTEN ARVON LASKEMINEN

Rahoituksen keskeisimpiä kysymyksiä on arvon määräytyminen. Rahoitusteorian mukaan rahalla on aika-arvo, ihmiset arvostavat aikaisemmin tulevia kassavirtoja enemmän kuin pitkän ajan kuluttua tapahtuvia kassavirtoja. Rahan aika-arvosta johtuen eri aikoina tapahtuvat maksut eivät ole vertailukelpoisia keskenään. Tämän vuoksi on kehitetty erilaisia laskutapoja, jotta kassavirroista tulisi keskenään vertailukelpoisia. Diskonttauksella voidaan selvittää kassavirran nykyarvo, jolloin on mahdollista vertailla kassavirtoja nykyhetkenä. Nykyarvo suuruuteen vaikuttaa kolme tekijää, kassavirrat, käytettävä tuottovaatimus sekä aika (Knupper, Puttonen 2010, 96).

Tässä kappaleessa tullaan käsittelemään eri menetelmiä, joita on mahdollista soveltaa arvioitaessa erääntyneiden myyntisaamisten arvoa. Erääntyneiden myyntisaatavien arvon laskemisesta ei löytynyt suoraan mitään kaavaa, mutta koska ne ovat case yritykselle pitkän tähtäimen sijoitus, olen ottanut tähän erilaisia sijoitusten arvojen määrittämisen menetelmiä.

7.1 Rahan aika-arvo

Rahan aika-arvo on erittäin tärkeä käsite niin rahoitus- kuin sijoituspäätöksissäkin. Sijoittajalle ei ole yhdentekevää, milloin sijoituksiin liittyvät tuotot saadaan, tai milloin lainojen korot ja lyhennykset maksetaan (Niskanen, Niskanen 2013, 83). Rahan aika-arvosta johtuen, myöhempänä ajanhetkenä saatavien kassavirtojen nykyarvo on pienempi, kuin vastaavien kassavirtojen arvo on tänään (Knupper, Puttonen 2010, 70).

Rahan aika-arvo johtuu kolmesta eri tekijästä: kulutuksen lykkäämisestä, inflaatiosta sekä riskistä. Oletuksena on, että kuluttaja saa hyötyä kuluttamisesta. Tällöin on selvää, että mitä nopeammin pääset kuluttamaan rahat sitä, enemmän hyötyä rahasta on. Kun tätä kulutusta joudutaan lykkäämään, vaativat kuluttajat korvausta. Kuluttajat haluavat kuluttamisen lykkäämisen lisäksi korvauksen varojensa ostovoiman heikkenemisestä eli inflaatiosta. Inflaatio-olosuhteissa samalla nimellisellä rahamäärällä saa tulevaisuudessa vähemmän kulutushyödykkeitä kuin nyt. Näiden

tekijöiden lisäksi ihmiset vaativat korvauksen riskistä, joka liittyy myöhempiä tapahtuviin kassavirtoihin. Tulevaisuudessa saatavassa maksussa on mukana aina epävarmuus, ja epävarmuudesta on saatava korvaus tänään (Knupper, Puttonen 2010, 70).

Jotta eri ajankohtina saapuvat kassavirrat ovat keskenään vertailukelpoisia, tulee rahan aika-arvo muuttaa yhteismitalliseksi. Yhteismitalliseksi rahan aika-arvo saadaan kahdella eri menetelmällä, koronkorkolaskennalla (compounding) sekä nykyarvolaskennalla eli diskonttauksella. Nämä menetelmät ovat toisilleen käänteisiä menetelmiä. Koronkorkolaskennassa pyritään selvittämään nykyarvoltaan tunnetun sijoituksen arvo tietyn ajan kuluttua. Koronkorkolaskennan avulla pystytään arvioimaan talletus- ja sijoitusvaihtoehtojen tuottoa ja kannattavuutta. Se auttaa myös ratkaisemaan, kuinka paljon tulisi säästää tulevaisuudessa tapahtuvaa investointia varten. Diskonttauksessa pyritään määrittämään nykyarvo summalle, jonka tuleva arvo tunnetaan. Tämä menetelmä antaa valmiudet vertailla investointi- tai lainavaihtoehtoja. (Niskanen, Niskanen 2013, 83).

Kuva 1 Jyrki ja Mervi Niskasen luomasta kuvasta huomataan koronkorkolaskennan ja nykyarvolaskennan olevan käänteisiä menetelmiä (Niskanen, Niskanen 2013, 83).

Niskanen ja Niskanen antaa kirjassaan Yritysrahoitus, seuraavan esimerkin rahan aika-arvon merkityksestä: ”Oletetaan, että sijoittajalle on vuoden alussa valittavanaan kaksi vaihtoehtoista sijoituskohteita. Ensimmäisestä kohteesta saadaan sijoitusvuoden lopussa 100 euroa. Toisen kohteen kassavirta on yhtä suuri eli 100 euroa, mutta se saadaan vasta toisen sijoitusvuoden lopussa.” Molempien vaihtoehtojen nimellisarvo on siis sama, mutta ensimmäinen vaihtoehto on kuitenkin arvokkaampi. Sillä sijoittajalla olisi mahdollisuus kuluttaa tuottoa aikaisemmin, saadut

100 euroa voitaisiin sijoittaa tuottamaan korkoa seuraavaksi vuodeksi. Tällöin sijoittajalla olisi toisen sijoitusvuoden lopussa sekä ansaittu 100 euroa, että saadut korot. Sijoittamalla vaihtoehtoon kaksi, sijoittajalla olisi toisen sijoitusvuoden lopussa vain 100 euroa. (Niskanen, Niskanen 2013, 83).

7.2 Koronkorkolaskenta

Pääomalle saadaan korvausta, korkoa, siltä ajalta, kun pääoma on sijoitettuna. Koronkorkoa taas saadaan, kun sijoitukselle saatu korko lisätään alkuperäiseen pääomaan, ja seuraavan jakson aikana korko ansaitaan tälle tietylle summalle. Tällöin ensimmäisellä ajanjaksolla ansaittu korko, on alkanut myös tuottamaan korkoa. Koronkorkolaskennan avulla on mahdollista määrittää sijoituksen päätearvo eli sijoituksen arvo sijoitusajankohdan päätyttyä. Koronkorkolaskentaa kutsutaan nimellä prologointi (Niskanen, Niskanen 2013, 84). Korkoa korolle laskutapaa käytetään kaikkiin yli vuoden pituisiin arvopaperien hinnoittelussa. Korkoa korolle -oletus on myös taustalla monen ajanhetken nykyarvolaskuissa (Knupper, Puttonen, 2010, 76).

Yhden maksun laina on yksinkertaista korkolaskua. Käytettäessä yksinkertaista korkolaskua, oletuksena on että, sijoituksesta saatavat korkosuoritukset otetaan sijoittajan omaan käyttöön, eli pois sijoituksesta. Helpoin esimerkki tällaisesta tapauksesta on pankkitalletus, joka maksaa vuosittain korkoa. Vuoden lopussa kertyneet korot siirretään toiselle tilille sijoittajan käytettäväksi. Yksinkertaista korkolaskua käytetään myös alle vuoden pituisten sijoitustodistusten hinnoitteluun (Knupper, Puttonen 2010, 75).

	$FV = PV \times (1 + r)$		
FV = päätearvo			
PV = nykyarvo			
r = talletuksen vuotuinen tuotto prosentti			

Kuva 2 Prologoinnin kaava

Koronkorkolaskun kaava voidaan muokata, niin että se koskee minkä tahansa pituista sijoitusjaksoa, tällöin kaava on muotoa: $FV_n = PV \times (1 + r)^n$. Kaavaan on siis lisätty vain tekijä n , joka kuvaa talletusjaksojen lukumäärää (Niskanen, Niskanen 2013, 84).

7.3 Nykyarvomenetelmä

Nykyarvomenetelmä on perusinvestointilaskentamenetelmä, ja sitä pidetään perusteltuna ja oikeana menettelytapana, niin investointi- että rahoitusteoriassa. Nykyarvomenetelmässä on kuitenkin yksi ongelma, investoinnin tuottovaatimus tulee määrittää etukäteen. Tuottovaatimus voi olla rahoituksen kustantaminen tai etukäteen yrityksen määrittämä tuotto prosentti (Leppiniemi 2002, 21).

Nykyarvolaskennan avulla pystytään hinnoittelemaan kaikki rahoitusinstrumentit, ja se on kaikista yleisin menetelmä, kun pohditaan investointiprojektien kannattavuutta. Nykyarvo saadaan jakamalla tuleva arvo samalla korkotekijällä. Tätä korkotekijää kutsutaan nykyarvolaskennassa diskonttauskoroksi. Diskonttauskorko voidaan saada diskontattavaa kohdetta vastaavan riskin omaavalle sijoitukseen (Niskanen, Niskanen 2013,90).

Yksittäisen summan nykyarvo lasketaan seuraavasta kaavasta: $PV = FV / (1 + r)^n$ kaavassa FV on päätearvo, PV nykyarvo, r diskonttauskorko ja n sijoitusperiodien lukumäärä (Niskanen, Niskanen 2013, 90).

Nykyarvo on mahdollista ratkaista myös päätearvon tapaan yksinkertaisen koronlaskun periaatteiden mukaisesti. Päätearvon jakajana käytetään tällöin diskonttaus-tekijän $(1+r)^n$ sijaan tekijää $(1+rn)$. Tällaista yksinkertaista korkolaskentaa voidaan

käyttää, kun lasketaan esimerkiksi lyhytaikaisia, alle vuoden pituisia rahamarkkinainstrumenttien hintoja tai lyhytaikaisten rahoituspäätösten kannattavuuslaskelmien nykyarvoja. Lyhytaikaisia kohteita tarkasteltaessa yksinkertainen korkolaskenta antaa riittävän tuloksen riittävän lähelle varsinaisen koronkorko- tai nykyarvolaskennan antamia tuloksia (Niskanen, Niskanen 2013, 91).

Myös nykyarvolaskentaan on mahdollista liittää korko pääomaan useammin kuin kerran vuodessa. Tällöin nykyarvo lasketaan seuraavasta kaavasta: $PV = FV_n / (1+r/m)^{nm}$. Jälleen kerran tässäkin kaavassa FV on päätearvo, PV on nykyinen arvo, r talletuksen vuotuinen tuotto prosentti, m tuoton vuotuisten pääomaan lisäskertojen lukumäärä, n talletusvuosien lukumäärä (Niskanen, Niskanen 2013, 91).

7.3.1 Jaksollisten maksujen nykyarvo

Jotkut sijoituskohteet tuottavat sijoitetulle pääomalle maksuja yhtä suurten jaksollisten maksujen muodossa. Joukkovelkalainakirjat ovat tyypillinen esimerkki tuotosta, jota saadaan jaksollisten maksujen muodossa (Niskanen, Niskanen 2013, 92).

Jaksollisia suoritustapoja on kolme; on ikuisia, kasvavia maksusuorituksia ja annuiteetti. Annuiteetti sopii luonteeltaan parhaiten tähän tapaukseen, joten tarkastelemme sitä ainoastaan. Annuiteetissa saadaan tietty vakiokassavirta tiettyinä periodeina, tietyn rajallisen aikavälin aikana. Jaksollisten suoritusten, kuten myös nykyarvolaskennan tarkoituksena on saada eri ajassa tapahtuvat kassavirrat vertailukelpoisiksi (Niskanen, Niskanen 2013, 92).

7.4 Nettonykyarvo

Nettonykyarvomenetelmässä (Net Present Value, NPV) ennakoitujen nettokassavirtojen nykyarvosta vähennetään investoinnin hankintameno. Nettokassavirran ja investoinnin hankintamenon erotus on nettonykyarvo. Mikäli investoinnilla on arvoa vielä pitoajan päätyttyä, jäännösarvo otetaan huomioon laskelmassa. Investointiteorian mukaan tämä menetelmä on teoreettisesti kaikkein suositeltavin laskentamenetelmä (Niskanen, Niskanen 2013,308). Nettonykyarvo poikkeaa nykyarvosta ainoastaan siinä, että nettonykyarvo ottaa huomioon myös ensimmäisen vuoden kassavirran (Knupper, Puttonen 2010, 103).

Investointi kannattaa suorittaa nettonykyarvomenetelmän mukaan, mikäli nettonykyarvoksi tulee positiivinen luku. Nettonykyarvo on helppo laskea jaksollisten maksujen diskonttaustekijän taulukon avulla, mikäli vuotuiset nettokassavirrat voidaan olettaa pysyvän yhtä suurina. Nettonykyarvo on absoluuttisen kannattavuuden mittari. (Niskanen, Niskanen 2013,308).

Taulukkolaskentaohjelmissa, kuten Excelissä, on valmiit funktiot nettonykyarvon laskemista varten. Suomenkielisessä Excel-ohjelmassa kaava on **NNA (korko-%; kassavirta1; kassavirta 2; ... kassavirta N)**. Korkokanta voidaan antaa muodossa x %, ja kassavirrat puolestaan voidaan joko syöttää erikseen tai ne voidaan hakea kaavaan peräkkäisistä soluista. Ensimmäinen kassavirta on negatiivinen, sillä se on investoinnin hankintameno. Sen jälkeiset kassavirrat ovat investoinnin juoksevia nettokassavirtoja. Mahdollinen jäännösarvo voidaan sisällyttää viimeiseen nettokassavirta erään (Niskanen, Niskanen 2013,308).

7.5 Nykyarvoindeksi

Nykyarvoindeksi on muunnelma nettonykyarvosta, siinä lasketaan vuotuisten nettokassavirtojen ja jäännösarvon nykyarvon summan suhde investoinnin perushankintamenuun. Nykyarvoindeksi mittaa investoinnin suhteellista kannattavuutta. Nykyarvoindeksi lasketaan kaavasta: $PI = (\text{nykyarvo} + \text{jäännösarvo}) / \text{alkuinvestointi}$. Investointi on kannattava, kun nykyarvoindeksin arvo on suurempi kuin yksi. Mitä suurempi nykyarvoindeksin arvo on, sitä kannattavampi investointi on. Kun kyseessä on yksittäinen investointikohde, nettonykyarvon ja nykyarvoindeksin laskeminen johtavat aina samaan tulokseen. Nettonykyarvon ollessa positiivinen, nykyarvoindeksi on suurempi kuin yksi. Nykyarvoindeksi tulee hyödylliseksi yritykselle siinä vaiheessa, kun yrityksellä on mahdollisuus valita useammasta investoinnin kohteesta. Nykyarvoindeksin avulla nämä investoinnin kohteet voidaan laittaa järjestykseen kannattavuuden perusteella. On kuitenkin huomattava, että nykyarvoindeksillä on omat vaaransa, laskelma ei päde, mikäli investoinnit ovat keskenään hyvin erikokoisia (Niskanen, Niskanen 2013, 310).

7.6 Tuottovaatimus

Investoinnin hyväksymiselle on usein kriteerinä investoinnin tuottovaatimus. Mikäli tuottovaatimukset täyttyvät on investointi kannattava. Erityyppisille investoinneille asetetaan erilaisia tuottovaatimuksia (Leppiniemi 2002, 27).

Investoinnit voidaan jakaa finanssi- eli rahainvestointeihin sekä reaali-investointeihin. Finanssi-investointi tarkoittaa sitä, että rahaa sijoitetaan tuotantotoimintaa harjoittavaan yritykseen oman tai vieraan pääoman ehdoilla, ostamalla yrityksen osakkeita tai velkakirjoja (Niskanen, Niskanen 2013, 302). Finanssi-investoinnin tuottovaatimus määräytyy esimerkiksi markkinoiden riskittömästä tuottovaatimuksesta sekä sijoituskohteeseen liittyvästä riskillisestä. Reaali-investoinneissa taas sijoitetaan pitkävaikutteisten tuotannontekijöiden hankintaan. Näitä käytetään esimerkiksi tuotantolaitoksessa hyödykkeiden valmistamiseen. Jokainen reaali-investointi kohde on omansa, eikä niillä ole samaa kiinteää tuottovaatimusta. Reaali-investointit jaetaan vielä useaan eri alaluokkaan (Leppiniemi 2002, 27). Näiden kahden investoinnin suuri ero on myös se, että yleensä finanssi-investoinnin kohde on jo olemassa markkinoilla. Reaali-investoinnit sen sijaan vaativat usein pitkäaikaisia toimia, kuten rakennusprojekti, ennen kuin investoinnista saadaan tuloja. Vaikka reaali-investoinnit eroavatkin finanssi-investoinneista voidaan niiden arvo määrittää samoilla laskentamenetelmillä (Niskanen, Niskanen 2013, 302).

Tuottovaatimus koostuu kahdesta tekijästä, riskillisestä ja riskittömästä osasta. Tuottovaatimus voidaan siis määritellä riskittömän koron sekä riskillisen summana. Mikäli maksukyky on niin hyvä, että laina pystytään maksamaan takaisin täydellä varmuudella, maksettaisiin lainasta vain riskitön korko. Riskitön korko, on sijoittajalle korvaus siitä, että hän lykkää kulutusta mahdollisuuttaan eteenpäin lainaamalla rahaa. Mitä riskisemmäksi yritys tai henkilö arvioidaan, esimerkiksi velkaisuusasteen perusteella, sitä korkeamman riskipreemion sijoittaja vaatii sijoitukselleen. Riskittömästi saa takaisin ainakin Suomessa valtiolle lainatut rahat, näin ollen riskitön korko perustee valtion liikkeeseen laskemien lainojen tuottojen perusteella. Jos tuotto-odotukset eivät vastaa sijoittajan odotuksia, sijoituksen hinta laskee

markkinoilla sellaiselle tasolle, että tuotto-odotus nousee vaaditulle tasolle. Tuotto-vaatimus voidaan määritellä seuraavasti, Tuottovaatimus = riskitön tuotto + riskipreemio (Knupper, Puttonen 2010, 76).

7.7 Portfolio

Portfolion ideana on saada sijoitukselle parempi tuotto ja matalampi riski. Sijoittaja valitsee portfolioonsa erilaisia osakkeita riskipreferenssiensä mukaisesti (Haapasalo, 2016, Dia 2.) Portfolion myötä sijoittaja voi parantaa sijoituksiaan, sillä se koostuu useammasta eri sijoituskohteesta. Mitä useampaan sijoituskohteeseen sijoittaja sijoittaa, sitä todennäköisemmin tuotto lähestyy markkinoilla vallitsevaa keskimääräistä tuottoa. Lisäksi sijoitussalkku eli portfolio vähentää riskiä (Haapasalo 2017, Dia 4).

Portfolion odotetun tuoton laskeminen on verrattain yksinkertaista, sillä se saadaan kaikkien portfolioissa olevien osakkeiden odotettujen tuottojen keskiarvona. Yksittäisen osakkeen (j) paino keskiarvossa on sitä suurempi, mitä suurempi osakkeen suhteellinen osuus (w_j) on portfolion kokonaisarvosta. Painokertoimien summa eli eri osakkeiden portfolio-osuuksien summa on yksi (Niskanen, Niskanen 2013, 172).

Portfolion tuotto-odotus saadaan seuraavasta kaavasta: $E(R_p) = w_1 E(R_1) + w_2 E(R_2)$. Kaavassa $E(R_p)$ on tuotto-odotus, w osakkeen suhteellinen osuus portfolion arvosta ja r on osakkeen odotettu tuotto (Haapasalo 2016, Dia 4).

8 KOHDEYRITYKSEEN SOVELLETTAVAT LAIT

Edellisissä kappaleissa on esitetty erilaisten arvostusten, riskien, verotuksen sekä laskutapojen teorialta, ja milloin kyseistä tapaa voisi soveltaa käytettäväksi. Kyseiset luvut esittävät lain kohdat, joita Case yritys voisi käyttää hyödykseen, arvioidessaan myyntisaatavien arvoa. Laskutapoja ja kaavojen ymmärtämistä on helpotettu erilaisin esimerkein.

8.1 Myyntisaatavien arvostaminen kohdeyrityksessä

Tilinpäätös hetkellä vaihto-omaisuuden arvo on saattanut muuttua useasti, pitkin tilikautta. Oletuksena on, että samanlaiset tavarat on luovutettu taikka kulutettu hankkimisjärjestyksessä. Verovelvollisen tulee esittää riittävä näyttö, jotta tämä oletus ei ole voimassa (Laki elinkeinotulon verottamisesta 1968/360, 14 §). Tilinpäätös hetkellä varastossa olevan vaihto-omaisuuden hankintameno tulee aktivoida. Kuluksi tulee kirjata kirjanpitoon tilikauden aikana luovutettujen, kulutettujen ja menetettyjen vaihto-omaisuuksien hankintameno. Joissain tapauksissa elinkeinoverolaki edellyttää lisäksi muita kulukirjauksia (EVL 1968/360, 28 §). Kappaleessa 5, kohdassa 5.3, käsitellään tarkemmin arvostusta tilinpäätöksessä.

Kirjanpitolautakunnan päätös 1869, käsittelee saatavakannan hankinnan jälkeisiä tuotto- ja kulukirjauksia. Päätöstä hakeneen hakijan toimialana on saatavien myyminen ja ostaminen, rahoitustoiminta, sijoitustoiminta sekä saatavien hallinnointi. Saatavakannat ovat muodostuneet luottokauppaa käyvien asiakasyritysten saatavista, joita asiakasyritykset eivät ole onnistuneet kotiuttamaan. Kirjanpitolautakunta perustaa vastauksensa kirjanpitolain kohtiin 3:3.1 § sekä 5:6.1 §. Kohdat 3:3.1 § sekä 5:6.1 § kertovat erillisarvostuksen periaatteista (KILA 1869/2011).

Kirjanpitolautakunta toteaa, että vaihto-omaisuuteen merkittävät saatavia tulee seurata saatavakohtaisesti. Laadittaessa tilinpäätöstä, tulee arvioida yksittäisen saatavan todennäköinen luovutushinta suhteessa hankintamenoon. Hankintameno vähennyksenä otetaan huomioon saatavasta kertyneet tulot. Tällä tavoin saatavasalussa vähentynyt saatavakohtainen hankintameno merkitään aktiivaksi, jos saatavan todennäköinen luovutushinta tulevaisuudessa, on vähintään aktivoidun menon

suuruinen. Huomioon on otettava myös, se ettei yhdenkään vaihto-omaisuudeksi merkityn saatavasalkun arvo saa tilinpäätöksessä ylittää sen todennäköistä hankintamenoa tai luovutushintaa (KILA 1869/2011).

Kirjanpitolautakunnan päätöksen perusteella kohdeyrityksen tulee, seurata vaihto-omaisuuteen merkittävät saatavia saatavakohtaisesti, ei luottosalkkukohtaisesti. Tilinpäätös hetkellä tulee arvioida yksittäisen saatavan todennäköistä luovutushintaa hankintamenoon. Hankintameno vähennyksenä yritys Oy saa ottaa huomioon saatavasta kertyneet tulot. Saatavasalkussa vähentynyt saatavakohtainen hankintameno merkitään aktiivaksi, jos todennäköinen luovutushinta on vähintään aktivoitujen menojen suuruinen. Saatavasalkkujen arvo ei tilinpäätöksessä saa ylittää todennäköistä hankintamenoa tai luovutushintaa. (KILA 1869/2011)

8.2 Myyntisaatavien verotus

Keskusverolautakunta on antanut ennakkoratkaisun vuonna 2004 tapauksessa KVL:038/2004 luottotappioksi kirjattujen arvonnalisäverollisten saatavakantojen verotuksesta. Päätöstä haki yhtiö, joka myi luottotappioksi kirjattuja saatavia kertyneeseen viivästyskorkeineen edelleen saatavakantojen ostamistoimintaa harjoittavalle yhtiölle. Kauppahinta oli murto-osa kokonaissaatavan nimellisestä arvosta ja se sovittiin erikseen. Ostoyhtiölle siirtyivät kaupan myötä velkojan oikeudet ja kaikki suoritukset, jotka kohdistuivat kaupankohteina olleisiin saataviin. Keskusverolautakunta katsoi edellä mainitussa tapahtumassa olevan kyse arvopaperikaupasta, josta ei ole suoritettava arvonnalisäveroa. (Keskusverolautakunta, 2004, 038)

Alkuperäinen luotonantaja on tuottanut palvelun velalliselle, joka on arvonnalisäverollinen. Keskusverolautakunnan ennakkoratkaisun perusteella, yritys Oy ei ole velvollinen suorittamaan arvonnalisäveroa ostaessaan saatavia (Keskusverolautakunta, 2004, 038).

8.3 Unionin tuomioistuin – muodostuuko verollinen palvelu?

Unionin tuomioistuimen tuomio käsittelee jäsenvaltioiden liikevaihtoverolainsäädännön yhdenmukaistamista. Pyyntö unionin tuomioistuimelle on tullut Saksasta, kun

GFKL Financial Servicen tytäryhtiö oli hankkinut saamisia, jotka perustuivat irtisanottuihin ja erääntyneisiin lainasopimuksiin. Näistä saamisista tytäryhtiö oli joutunut maksamaan arvonlisäveroa. Tapauksessa on kyse siitä, saako maksamatta jääneiden saamisten myynti aikaan verollisen palvelun. (Unionin Tuomioistuimen Tuomio. 2011. I - 10820-10821)

GFKL on hankkinut eräältä pankilta saamisia, jotka perustuivat 70 irtisanottuun ja erääntyneeseen lainasopimukseen. GFKL ja pankki loivat kauppasopimuksen, jossa määrättiin saamisten oikeuksista. Lisäksi suoritettut maksut kuuluvat ostajalle ja myyjän vastuu saamisten perimisestä suljettiin pois. GFKL sekä pankki katsoivat, ettei GFKL ole suorittanut myyjälle verollista palvelua, ostaessaan pankin erääntyneet saatavat. Osapuolet kuitenkin sopivat menettelystä sen varalle, mikäli veroviranomaiset eivät hyväksyisi heidän näkemystään. Vastike, palvelun suorittamisesta, katsottiin olevan saamisten korottomasta arvosta vähennettynä saamisten lopullinen kauppahinta. (Unionin Tuomioistuimen Tuomio. 2011. I - 10820-10821)

Tapaukseen sovellettuja oikeussääntöjä on muun muassa kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 alakohta: " Arvonlisäveroa on kannettava: 1. verovelvollinen tässä ominaisuudessaan maan alueella suorittamasta vastikkeellisesta tavaroiden luovutuksesta ja palvelujen suorituksesta." Verovelvollisella tarkoitetaan kaikkia, jotka harjoittavat itsenäisesti taloudellista toimintaa (kuten tuottaja, kauppias ja palvelun suorittaja), riippumatta toiminnan tarkoituksesta tai tuloksesta. Kuudennen direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa taloudellisena toimintana mainitaan myös liiketoiminta, joka käsittää sekä aineellisen että aineettoman omaisuuden hyödyntämisen jatkuvaluonteisena tulonsaantitarkoituksena. (Unionin Tuomioistuimen Tuomio. 2011. I - 10820-10821)

Unionin tuomioistuimelle esitettiin seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- 1) -- kuudennen -- direktiivin -- 2 artiklan 1 ja 4 artiklan tulkinnasta esitetään seuraava kysymys:

Kun myydään (ostetaan) maksamatta jääneitä saamisia, onko kyseessä saamisten perinnän ja luottoriskin vastattavaksi ottamisen perusteella saamisten ostajan vastikkeellinen palvelujen suoritus ja taloudellinen toiminta myös silloin, jos

- kauppahintaa ei määritetä saamisten nimellisarvon mukaan siten, että sovittaisiin kiinteämääräisestä vähennyksestä saamisten perinnän ja luottoriskin vastattavaksi ottamisen perusteella, vaan

- kauppahinta perustuu kunkin saamisen osalta arvioituun luottoriskiin, ja saamisen perimisellä on verrattuna luottoriskiin kohdistuvaan vähennykseen vain toissijainen merkitys?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, kuudennen -- direktiivin -- 13 artiklan B kohdan d alakohdan 2 ja 3 alakohdan tulkinnasta esitetään seuraava kysymys:

a) Onko se, että saamisten ostaja ottaa vastatakseen luottoriskistä ostaessaan maksamatta jääneitä saamisia kauppahintaan, joka on huomattavasti saamisten nimellisarvoa alempi, verotonta, koska kyseessä on muu vakuus?

b) Mikäli kyseessä on veroton riskin vastattavaksi ottaminen, onko saamisten periminen osana yhtenä kokonaisuutena pidettävästä palvelusta tai liitännäisenä suorituksena verotonta vai onko se erillisenä palveluna verollista?

3) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi eikä kyseessä ole veroton palvelu, — kuudennen — direktiivin —11 artiklan A kohdan 1 alakohdan a alakohdan tulkinnasta esitetään seuraava kysymys:

Määräytyykö verollisesta palvelusta suoritettava vastike osapuolten arvioimien vai todellisten perintäkuluja mukaan?". (Unionin Tuomioistuimen Tuomio. 2011. I - 10820-10821).

Ensimmäisellä kysymyksellä tiedustellaan kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 alakohtaa ja 4 artiklan tulkintaa. Ennakkoratkaisua pyytänyt taho, haluaa tietää, onko artikloita tulkittava sen mukaan, että toimija, joka ostaa omalla riskillään maksamatta jääneitä saamia näiden saamisten nimellisarvoa alempaan hintaan, suorittaa vastikkeellista palvelua sekä harjoittaa taloudellista toimintaa (Unionin Tuomioistuimen Tuomio. 2011. I - 10820-10821).

Arvonlisäverojärjestelmässä määritellään verollisten liiketoimien edellyttävän selkeästä osapuolten välistä liiketoimintaa, johon sisältyy hinnan tai vastasuorituksen määrääminen. Kun palvelun suorittajan toiminta muodostuu yksinomaan palveluista, jotka on suoritettu ilman välitöntä vastiketta, ei verolle ole perustetta eivätkä nämä palvelut ole arvonlisäveron alaisia (Unionin Tuomioistuimen Tuomio. 2011. I - 10820-10821).

Unionin tuomioistuin katsoo kuitenkin tässä asiayhteydessä palvelujen suorituksen olevan kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 alakohdan mukaista vastikkeellista palvelujen suorittamista ja näin ollen, verolle on peruste ainoastaan sillä edellytyksellä, että palvelun suorittajan ja vastaanottajan välillä on muodostunut oikeussuhde. Oikeussuhteeseen liittyvät vastavuoroiset suoritukset ja palvelun suorittajan saama korvaus on todellinen vastasuoritus vastaanottajan saamasta palvelusta (Unionin Tuomioistuimen Tuomio. 2011. I - 10820-10821).

Yhteisöjen tuomioistuin totesi aiemmassa tuomiossaan, että factoring-yhtiö takaa asiakkaalleen saamisten maksun kantamalla riskin velallisen laiminlyönnistä. Tätä toimintaa on pidettävä kuudennen direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa, tarkoitettua omaisuuden hyödyntämistä jatkuvaluonteisena tulonsaantitarkoituksena, koska kyseinen toiminta suoritetaan korvausta vastaan tietyn ajanjakson osalta (Unionin Tuomioistuimen Tuomio. 2011. I - 10820-10821).

Luovutuksensaaja sitoutui suorittamaan factoring-palveluja luovuttajalle. Luovutuksensaaja sai vastikkeeksi korvauksen, eli factoring-palkkion ja delkredere-palkkion. Käsiteltävässä asiassa, kuitenkin pääasian tosiseikkojen kuvauksen mukaan, saamisten luovutuksensaaja ei saa mitään vastiketta luovuttajalta. Näin ollen luovutuksensaaja ei harjoita kuudennen direktiivin 4 artiklassa tarkoitettua taloudellista toimintaa, eikä suorita kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettua palvelua (Unionin Tuomioistuimen Tuomio. 2011. I - 10820-10821).

Tuomioistuin toteaa luovutettujen saamisten nimellisarvon ja näiden saamisten kauppahinnan välillä olevan eron. Tämä erotus ei kuitenkaan ole käsiteltävässä asiassa vastike, joka maksetaan suorana korvauksena luovutettujen saamisten ostajan suorittamasta palvelusta. Luovutettujen saamisten nimellisarvon ja näiden saamisten kauppahinnan välinen erotus ilmentää kyseisten saamisten todellista taloudellista arvoa niiden luovutushetkellä, eikä ole vastike suoritetusta palvelusta. Luovutushetken arvoon vaikuttaa saamisten epävarma luonne ja korkeampi riski velallisen laiminlyönnistä (Unionin Tuomioistuimen Tuomio. 2011. I - 10820-10821).

Näillä perusteilla Unionin tuomioistuin vastasi ensimmäiseen kysymykseen, että kuudennen direktiivin 2 artiklan 1 alakohtaa ja 4 artiklaa on tulkittava seuraavasti: toimija, joka ostaa omalla riskillään maksamatta jääneitä saamisia niiden nimellisarvoa alempaan hintaan, ei suorita kyseisen 2 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettua vastikkeellista palvelua eikä harjoita kyseisen direktiivin soveltamisalaan kuuluvaa taloudellista toimintaa, mikäli kyseisten saamisten nimellisarvon ja näiden saamisten kauppahinnan välinen erotus ilmentää kyseisten saamisten todellista arvoa niiden luovutushetkellä (Unionin Tuomioistuimen Tuomio. 2011. I - 10820-10821).

Ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen vastauksen pohjalta, Unionin tuomioistuin katsoi, ettei ole tarvetta vastata toiseen ja kolmanteen kysymykseen (Unionin tuomioistuimen tuomio, 2011, I – 10820 – 10821).

Unionin tuomioistuimen päätös koski direktiivin tulkintaa. Direktiivi on lainsäädäntöohje, jonka Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat velvoitettuja panemaan direktiivi käytäntöön tietyssä määrääjassa. Näin ollen kuudes direktiivi ja sen artiklat

koskevat myös Suomea (Unionin tuomioistuimen tuomio, 2011, I – 10820 – 10821).

Tämän myötä voidaan katsoa, ettei case yritys harjoita kuudenteen direktiiviin kuuluvaa taloudellista toimintaa eikä suorita vastikkeellista palvelua ostaessaan eräänlytyneitä myyntisaatavia. Saamisten nimellisarvon ja näiden kauppahinnan välillä on kuitenkin oltava erotus. Tämän erotuksen tulee ilmentää kyseisten saatavien todellista arvoa niiden luovutushetkellä (Unionin tuomioistuimen tuomio, 2011, I – 10820 – 10821).

8.4 Saamisten arvostaminen tilinpäätöksessä

Kirjanpitolautakuntaan on saapunut pyyntö lausunnosta yksityiseltä elinkeinoharjoittajalta, koskien epäselvien myyntisaamiserien merkitsemistä kirjanpitoon. Hakijan toimialana on siivouspalvelut, epäselvät saamiserät ovat muodostuneet asiakkaille suoritettuna siivouspalvelun virheellisistä mitoituksista ja virheellisistä tunti hinnoista sekä yhteistyösapuolelta vaadittavista vahingonkorvauksista. Hakijan mukaan sekä asiakkaat että yhteistyökumppani ovat riitauttaneet hakijan vaatimat saatavat. Hakija lisäksi tiedustelee, mille tilikaudelle virheistä johtuvia myyntituottoja tulisi kirjata (Kirjanpitolautakunta, 2005, 1768).

Kirjanpitolaki 5:2 §:n 1 kohta toteaa ”taseeseen merkitään – saamiset nimellisarvoon, kuitenkin enintään todennäköiseen arvoon.” Arvostamisessa tulee noudatettavaksi KPL 3:3.1 §:n kohdassa tarkoitettu periaate ”tilikauden tuloksesta riippumattomasta varovaisuudesta”, kukin saatava arvostetaan erikseen. Mikäli taseeseen merkitty saatava on luonteeltaan niin epävarma, että siitä ei todennäköisesti saada suoritusta, tulee saatava vähentää tuloslaskelmassa kuluna. Jos saamisen suoritusta pidetään todennäköisenä, mutta saatavaan kuitenkin liittyy sellainen riski, jolla on olennainen vaikutus kirjanpitovelvollisen toimintaan, tulee riskistä tehdä selkoa liitetietona KPL 3:2.1 §:ssä tarkoitettuna oikean ja riittävän kuvan antamiseksi kirjanpitovelvollisen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta (Kirjanpitolaki, 1997, 1336).

KILA 1580/1999 lausunnossa lautakunta on katsonut, että yrityksen jatkuvuuden kannalta, saamisiin liittyvästä epävarmuudesta tulee tehdä selkoa liitetietona, jotta tilinpäätös antaisi riittävän ja oikean kuvan (Kirjanpitolautakunta 1999, 1580).

Lähes kaikkiin saamisiin liittyy jonkinasteista epävarmuutta. Jos riski siitä, että saaminen jää suorittamatta, arvioidaan epäolennaiseksi, kuuluu asianomainen riski liiketoiminnassa tavanomaisiin yritysriskeihin. Tämän kaltaisista saamisista ei tarvitse tehdä selkoa liitetietona (Kirjanpitolautakunta 1999, 1580).

Seuraavassa taulukossa on esitelty Oma pääoma -työryhmän raportissa (KTM: työryhmä- ja toimikuntaraportteja 6/1994, s.95) esiintyvä menetyksen realisoitumiseen liittyvän epävarmuus.

Taulukko 3 Menetyksen realisoitumiseen liittyvä epävarmuus

Realisoitumisen todennäköisyys	Menettelyn kirjanpitokäsittely
1 Perustellusti varma (95-100%)	Ei vastainen tapahtuma, kirjataan kuluksi
2 Todennäköinen (50-95%)	Kirjataan kuluksi, jos määrä voidaan kohtuudella arvioida, muussa tapauksessa ilm. liitetietoina
3 Mahdollinen, ei todennäköinen (5-50%)	Ilmoitetaan liitetietona
4 Epätodennäköinen (0-5%)	Ei ilmoiteta liitetietona

Kyseinen taulukko käsittelee kuluksi kirjaamista, mutta kirjanpitolautakunta toteaa, että sitä voidaan soveltaa käänteisesti, arvioidessa liiketoiminnalle tavanomaisten saamisten kirjausedellytysten täyttymistä. Tavanomaiseksi liikevaihdoksi merkitystä myynnistä suorituksen todennäköisyyden ollessa yli 50 %, merkitään suoritus taseessa saamiseksi. Mikäli taas todennäköisyys on alle 50 %, vähennetään saaminen tuloslaskelmassa luottotappiona, liiketoiminnan muissa kuluissa. Tätä saamista ei tule merkitä taseessa saamiseksi, vaan siitä tulee antaa liitetietona lisäselvitys, josta selviää muun muassa saamiserän luonne ja arvio taloudellisesta vaikutuksesta. Liitetietoa ei tarvitse antaa, mikäli suorituksen todennäköisyys on enintään 5 % (Kirjanpitolautakunta 2005, 1768).

Saaminen tulee arvostaa todennäköiseen arvoonsa. Jos saamisen arvo on laskenut nimellisarvoa alhaisemmaksi, periaatteellisena lähtökohtana pidetään sitä määrää, jonka ulkopuolinen taho olisi valmis maksamaan. Laissa ei ole asetettu muotoa taikka muita seikkoja arvioinnin toteuttamiselle. Arvioinnin perusteet tulee kuitenkin tarvittaessa voida perustella. Tämän vuoksi arvostamisessa noudatetut periaatteet sekä arvonmuutosten perusteet kannattaa dokumentoida tositteelle. Tase-erittelyn suositellaan sisältävän nämä arvostusperiaatteet (Kirjanpitolautakunta 2005, 1768).

Näin ollen kohdeyrityksen tulee arvostaa tilinpäätöksessä saamiset todennäköiseen arvoonsa. Periaatteellisena arvona voidaan pitää sitä arvoa, jonka ulkopuolinen taho olisi valmis saamisesta maksamaan. Arvon arvioimisen perusteet tulee voida perustella, joten arvostuksessa noudatetut periaatteet tulee tehdä kirjallisena tositteena tase-erittelyyn (Kirjanpitolautakunta 2005, 1768).

8.5 Luottosalkun kirjaaminen tilinpäätöksessä

Kirjanpitolautakunta sai hakijalta pyynnön lausunnosta, koskien luottosalkun hankintamenon määrittämisessä käytettävistä periaatteista sekä saamisten jaksotus- ja arvostusperiaatteista. Hakijan ainoana toimialana on saamiskantojen ostaminen sekä jalostaminen, ilmoituksensa mukaan hakija ei kuitenkaan harjoita rahoitustarkastuksen alaista toimintaa. Pääasiallinen liikeidea on hankkia ja käsitellä saamiskantoja sekä luottosalkkuja, jotka muodostuvat yksityishenkilöiden eräänntyneistä luotoista. (KILA 1442/2005)

Ostettavat luottosalkut sisältävät siis luottoja, jotka on kirjattu jo alkuperäisen luotonantajan kirjanpidossa sekä verotuksessa menetyksinä ja siitä on peritty jo vakuudet. Hakija ostaa kiinteällä hinnalla alkuperäiseltä velkojalta saamiset luottosalkuna. Saamisten siirtyessä hakijalle, siirtyy samalla velallista sitovasti saamista koskevat velvollisuudet ja oikeudet hakijalle. Hakija perii saamista velalliselta omalla riskillään. Hankintameno on salkkukohtainen, eikä yksittäiselle saamiselle määritellä hankintamenoa. (KILA 1442/2005)

Saamisia saadaan perittyä eri tavoin asiakkailta, tämän vuoksi kassavirtaa voi arvioida ainoastaan tilastollisesti salkkutasolla. Taseeseen kirjataan varat luottosalkuitain arvostettuina salkun hankintamenuon. (KILA 1442/2005)

Luottosalkun sisältö rekisteröidään, analysoidaan ja otetaan yhteys asiakkaisiin. Noin 9 kuukauden – 2 vuoden jälkeen saavutetaan vakaa vuotuinen kassavirta, joka on keskimäärin 60 % ostohinnasta tai noin 2 – 6 % pääomasaatavasta. Vuosittainen kassavirta laskee hitaasti, luottosalkku saattaa tuottaa kassavirtaa jopa 15 – 20 vuotta. Pitkä aikajänne, johtuu siitä, että noin 15 – 30 % asiakkaista on samanaikaisesti maksukykyisiä. (KILA 1442/2005)

Hakija tiedusteleekin kirjanpitolautakunnalta, onko hankintamenuon käsitteleminen muuna saamisen taseessa sekä tuottojen ja kulujen esittäminen tuloslaskelmassa hyvän kirjanpitolavan mukaista. Lisäksi hakija pohtii millaista menetelmää tulisi noudattaa. (KILA 1442/2005)

Käyttöomaisuutta ovat pysyviin vastaaviin kuuluvat esineet, hyödykkeet sekä erikseen luovutettavissa olevat oikeudet. Vaihto-omaisuutta taas ovat hyödykkeitä jotka luovutetaan tai kulutetaan sellaisinaan tai jalostettuina. Rahat, saamiset sekä tilapäisesti muussa muodossa olevat rahoitusvarat ovat rahoitusomaisuutta (KPL 1339, 1997, 4: 4 §).

Tilinpäätöstä laadittaessa ja tilinavausta tehdessä noudatettaviin periaatteisiin kuuluu hyödykkeen ja muun tase-eriin merkittävän erän erillisarvostus (KPL 1339, 1997, 3:3.1 §). Rahoitusomaisuus arvostetaan hyödykekohtaisesti, jolloin yksittäisen hyödykkeen arvon nousu ei kompensoi toisen laskua (hallituksen esitys, HE 173/1997 s.16).

Yleisiin kirjanpitoperiaatteisiin kuuluu tuloksesta riippumaton varovaisuus. Varovaisuus edellyttää sitä, että tilinpäätöksessä huomioidaan pelkästään tilikauden aikana toteutuneet voitot ja taseen vastaavista kaikki arvonalennukset (KPL 1339, 1997, 3:3.1 §).

Tuloslaskelman tuotoiksi kirjataan tilikauden tulot. Tuotoista tulee vähentää kuolina ne menot, joista todennäköisesti ei tule enää kertymään vastaavaa tuloa, samoin kuin menetykset (Kirjanpitolaki 1339, 1997, 5:1 §).

Kirjanpitolain 4 luku 1§:n määrittelee liikevaihdon olevan seuraava: ”Liikevaihtoon luetaan kirjanpitovelvollisen varsinaisen toiminnan myyntituotot, joista on vähennetty myönnetyt alennukset sekä arvonnisävero ja muut välittömästi myynnin määrään perustuvat verot.” Tämä kirjanpitolain säännös vastaa tilinpäätösdirektiivin (HE 173/1997 s.19) 28 artiklaa.

Kirjanpitolautakunnan lausunto 1254/1994 totesi liikevaihtoon sisällytettävistä eristä näin: ”Liikevaihtoon merkitään kirjanpitovelvollisen varsinaisesta toiminnasta saadut tuotot. Kirjanpitovelvollisen varsinainen toiminta on yrityksen tarkoitusta toteuttavaa jatkuvaa ja suunnitelmallista tuotteiden tai palveluiden myyntitoimintaa. – Vakiintunut käytäntö on ollut lukea kaikki vaihto-omaisuudesta saadut vastikkeet liikevaihtoon”. Antaessaan lausuntoa 1603/2000 kirjanpitolautakunta toteaa, ettei vuoden 1997 kirjanpitolain säännökset poikkea aikaisemmista säännöksistä, joten lausuntoa voidaan edelleen soveltaa (KILA 1524, 1994).

Tilikaudelta on laadittavat tilinpäätös. Tilinpäätös sisältää tuloslaskelman, joka kuvaa tuloksen muodostumista (Kirjanpitolaki 1339, 1991, 3 luku 1 §:n 1 momentti).

Kirjanpitoasetus (1339/1997) 1 luvun 1 §:n tuloslaskelmakaava perustuu tilinpäätösdirektiivin 23 artiklaan. Seuraavat tuottoerät sisältyvät tuloslaskelmakaavaan:

Taulukko 4 Tuloslaskelman tuottoerät (Kirjanpitoasetus 1339, 1997, 1 luku1 §)

Liikevaihto
Liiketoiminnan muut tuotot
Rahoitustuotot
Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä
Tuotot osuuksista omistusyhteisyri-tyksissä
Tuotot muista pysyvien vastaavien si-joituksista
Muut korko- ja rahoitustuotot
Satunnaiset tuotot

Tilinpäätöstä laadittaessa on ilmoitettava liitetietoina noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (Kirjanpitoasetus 1339, 1997, 2:2.1 §).

Hakijan toimialana katsottiin olevan saamiskantojen ostaminen ja jalostaminen. Hakija ostaa saamiset kiinteään hintaan, joka on sovittu alkuperäisen velkojan kanssa. Perimisen riski tapahtuu hakijan lukuun, ja hän saa saamisten aiheuttamasta riskinotosta korvauksen. Tämä korvaus on enintään nimellisarvon ja hankintame-non välinen erotus. Mahdollinen voitto syntyy rahoitustapahtumilla, joita hakija saa, kun saamiset siirtyvät ja maksusuoritukset kertyvät. (KILA 1442/2005)

Hakemuksessa tarkoitetut saamiset kuuluvat siis rahoitusomaisuuteen. Kysymyk-sessä ei kuitenkaan ole hakijan varsinaisen toiminnan myyntituotot taikka rahan lainaamisesta johtuvat saamiset. Näin ollen kyseiset saamiset tulee esittää KPA 1:6 §:n mukaisen tasekaavan II kohdan 5 alakohdassa tarkoitettuina muina saamisina.

Saamisten arvostaminen luottosalkkukohtaisena, ei täytä kirjanpitolain yleisiä tilin-päätösperiaatteita. Yksittäisen saamisen hankintahinnaksi katsotaan saamisen ja luottosalkun nimellisarvojen suhdetta vastaava osuus hankintahinnasta siltä osin kuin luottosalkun hankintahintaa ei kohdisteta toisin yksittäiselle saamiselle. On kuitenkin otettava huomioon luottosalkun sisältävän luottotappioriskin sekä perin-nästä aiheutuvien erillismenot. (KILA 1442/2005)

Taseeseen saamiset merkitään hankintamenuon, tai mikäli tilinpäätöspäivänä saamisen todennäköinen luovutushinta on hankintamenua alhaisempi, tulee käyttää todennäköistä luovutushintaa. Tähän tulee käyttää erillisarvostuksen periaatteita. (KILA 1442/2005)

Kirjanpitoasetuksen 1:1 § mukaisessa tuloslaskelmassa, rahoitusomaisuuteen sisältyvät saamisten voitot ja tappiot, kirjataan rahoitustuottojen ja -kulujen ryhmään. Rahoitustuotot tulee eritellä liikevaihtoa yksityiskohtaisemmin. Tämä erittelyvaatimus perustuu neljännen yhtiöoikeudellisen direktiivin pakottavaan säännökseen, josta ei voi poiketa. (KILA 1442/2005)

Tuloslaskelma ja tase on laadittava normaaleja kaavoja yksityiskohtaisemmin, mikäli se on tarpeen, jotta tilikauden tuloksen muodostumiseen vaikuttaneet tekijät tai tase-erät ovat tarpeeksi selviä (Kirjanpitoasetus 1 luku 9 §). Tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot kirjapitovelvollisen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tämän vuoksi tarpeelliset lisätiedot on annettava liitetiedoissa (Kirjanpitolaki 3 luku 2 §:n 1 momentti).

Tilinpäätöspäivänä saamiset merkitään hankintamenuon tai sitä alempana todennäköiseen luovutushintaan. Luottosalkkuun sisältyvän yksittäisen saamisen hankintahinnaksi katsotaan saamisen ja luottosalkun nimellisarvojen suhdetta vastaava osuus kokonaishinnasta. Saamisiin liittyvät arvostus- ja jaksotuskysymykset ratkaistaan saamiskohtaisesti. (KILA 1442/2005)

Tilikaudelle tapahtuvaa tulojen, menojen ja menetysten jaksottamisessa tulee noudattaa kirjanpitolain yleisiä jaksotuseriaatteita. Hakemuksessa tarkoitetut saamiset tulee esittää taseessa muina saamisina. Kyseisiin saamisiin liittyvät voitot ja tappiot tulee kirjata tuloslaskelmassa rahoitustuottojen ja -kulujen ryhmään. (KILA 1442/2005).

Jotta tilinpäätöksestä saadaan oikea ja riittävä kuva, tulee liitetietoina esittää tarvittavat tiedot saamisten arvostus- ja jaksotuseriaateista ja -menetelmistä (KILA 1442/2005).

Kyseisessä kirjanpitolautakunnan ratkaisussa saatavakannat on luokiteltu rahoitusomaisuuteen. Kirjanpitolautakunnan kannanotossa mainittuja kohtia ”Näin ollen kyseiset saamiset tulee esittää – muina saamisina” ja ”rahoitusomaisuuteen sisältyvät voitot ja tappiot, kirjataan rahoitustuottojen ja -kulujen ryhmään.” tulee soveltaa. Tapauksessa käsitellään myös luottosalkku kohtaista arvostamista tilinpäätöksessä, ja tämä kohta kohdeyrityksen tulee ottaa huomioon. Saamisten arvostaminen luottosalkkukohtaisena, ei täytä kirjanpitolain yleisiä tilinpäätösperiaatteita, joten luottosalkkua ei voida arvostaa kokonaisuutena. Tilinpäätöspäivänä saamiset tulee merkitä hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan. Yksittäisen saatavan hankintahinnaksi katsotaan saamisen ja luottosalkun nimellisarvojen suhdetta vastaava osuus kokonaishinnasta. Arvostus- ja jaksotuskysymykset tulee ratkaista saamiskohtaisesti, ja jaksottamisessa tulee käyttää kirjanpitolain yleisiä periaatteita. (KILA 1142/2005)

8.6 Saatavakannat hankinnan jälkeiset tuotto- ja kulukirjaukset

Kirjanpitolautakunnalta pyydettiin lausuntoa seuraaviin asioihin: voiko hakija esittää saamansa tuotot ostetuista saamisista liikevaihdossa ja onko hakijan esittämä laskentaperiaate ostettujen saatavien kirjanpidollisesta käsittelystä hyvän kirjanpitotavan mukainen? (KILA 1603/2000).

Saatavien ostaminen ja myyminen, rahoitustoiminta, saatavien hallinnointi ja sijoitustoiminta on hakijan toimialana. Hakijan saatavakannat muodostuvat luottokauppaa käyvien asiakasyritysten saatavista, joita he eivät ole kyenneet kotiuttamaan. Ostettavat saatavat ovat normaalisti alkuperäisestä eräpäivästä laskettuna muutamasta vuodesta useaan vuoteen vanhentuneita. Saatavat on tavanomaisesti merkitty jo asiakasyrityksessä luottotappioksi, sillä niitä ovat saattaneen asiakasyrityksen lisäksi periä ulkopuoliset perintätoimistot (KILA 1603/2000).

Asiakasyrityksille hakija tarjoaa keinon hallita taseriskejä, nopeampaa kassavirtaa sekä kustannushyötyjä, sillä vanhojen saatavien periminen ei ole asiakasyritysten ydinliiketoimintaa. Hakija tavoittelee saatavien ostajana pitkäjänteistä tuottoa,

jonka tulee kattaa saatavien perinnästä aiheutuvat kulut, toimintaan liittyvät pääomakustannukset sekä ottaa huomioon hakijan ottama luottotappioriski (KILA 1603/2000).

Saatavakantojen arvostus perustuu arvioon saatavakannan:

- 1) kaikista tulevista kassavirroista,
- 2) perinnästä aiheutuvista kuluista ja
- 3) tuotosta maksettavista veroista

Diskonnttaamalla ennakoitua maksuperusteiset nettokassavirrat (1 – 2 – 3) saadaan salkun nykyarvo. Arvoon tulee ottaa huomioon riskipreemion sisältävä korko (KILA 1603/2000).

Yhdessä luottosalkussa on tyypillisesti tuhansia saatavia ja velallisia, hakijan mukaan saatavakannat tuleekin siis hinnoitella salkkukohtaisesti. Saatavakantojen velalliset ovat tavallisesti ulosotossa todettu varattomiksi, jolloin saatavat ovat siirtyneet jälkiperintään. Velallisten taloudelliset tilanteet kuitenkin elävät, ja vuosittain maksavien osuus saatavakannassa on normaalisti 3-15 %:n luokkaa. Näin ollen hakijan mukaan on mahdotonta ennakoida velallisen suorituksia. Saatavakantatasolla ja pitkässä juoksussa on taas hakijan mukaan mahdollista löytää trendejä sille, kuinka paljon erityyppisistä saatavakannoista pystytään tulevaisuudessa perimään. Suuressa joukossa yksittäisten velallisten tilanteiden vaihtelut tasoittuvat ja vaihtelu salkkutasolla pienentyy. Hakija kertoo salkun arvostuksen tapahtuvan käytännössä aina suurten velkamassojen kautta. (KILA 1603/2000)

Salkun hinta muodostuu kummankin osapuolen käsityksestä saatavakannan nykyarvosta. Hakija aktivoi maksetun kauppahinnan taseeseen saatavasalkun hankintamenona (KILA 1603/2000).

Liikevaihdon määritelmä on kirjanpitolain 4:1 § mukaan ”Liikevaihtoon luetaan kirjanpitovelvollisen varsinaisen toiminnan myyntituotot, joista on vähennetty myönnettyt alennukset sekä arvonlisävero ja muut välittömästi myynnin määrään perustuvat verot.” Tämä kirjanpitolain kohta vastaa lain esitöissä (HE 173/1997 s.19) tilinpäätösdirektiivin 28 artiklaa (10.01.2000/1603. KILA 1603).

KILAN 1254/1994 lausunnossa kirjanpitolautakunta totesi, liikevaihtoon sisällytettävistä eristä seuraavasti: ”Liikevaihtoon merkitään kirjanpitovelvollisen varsinaisesta toiminnasta saadut tuotot. Kirjanpitovelvollisen varsinainen toiminta on yrityksen tarkoitusta toteuttavaa jatkuvaa ja suunnitelmallista tuotteiden tai palveluiden myyntitoimintaa. Vakiintunut käytäntö on ollut lukea kaikkia vaihto-omaisuudesta saadut vastikkeet liikevaihtoon.” Vuoden 1997 kirjanpitolain säännökset eivät tältä osin poikkea aikaisemmista säännöksistä, voidaan kyseistä lausuntoa edelleen kirjanpitolautakunnan mielestä soveltaa (KILA 1254/1994).

Lausunto KILA 1603/2000 kirjanpitolautakunta antoi kirjanpitovelvollisella, jonka pääasiallisena liiketoimena oli hankkia ja käsitellä saamiskantoja, jotka muodostuivat yksityishenkilöiden aikoja sitten erääntyneistä luotoista. Saamiset ostettiin luottosalkkuina kiinteään hintaan, jonka ostaja ja alkuperäinen velkoja sopivat. Velat siirtyivät ostajalle velallista sitovasti kaikkine oikeuksineen ja velvollisuuksineen kirjanpitovelvolliselle. Kirjanpitovelvollinen esitti luottosalkkukohtaista arvostamista, lautakunnan mielestä tämä menetelmä ei kuitenkaan täyttänyt kirjanpitolain yleisiä tilinpäätösperiaatteita. Lautakunta totesi, näiden saatavien kuuluvan rahoitusomaisuuteen ja niihin liittyvien voittojen ja tappioiden kirjattavaksi tuloslaskelmassa rahoitustuottojen ja -kulujen ryhmään (10.01.2000/1603. KILA 1603).

Edellä esitetyn perusteella kirjanpitolautakunta toteaa, että hakijan varsinaista liiketoimintaa on ostettujen saamisten periminen. Näin ollen varsinaisen liiketoiminnan tuottoa, on juurikin se tuotto, joka perintätoiminnasta realisoituneiden saamisten muodossa saadaan (10.01.2000/1603. KILA 1603).

KPL 3:2.1 § todetaan tilinpäätöksen lähtökohtana olevan oikea ja riittävän kuvan antaminen. Perittyjen saamisten merkitseminen liikevaihtoon ja tästä toiminnasta aiheutuneiden kulujen merkitseminen liiketoiminnan kuluihin täyttää tämän vaatimuksen. Hakija voi siis merkitä varsinaisen liiketoiminnan tuottoina liikevaihtoon saatavasalkusta tilikaudelle kuuluvat tulot (10.01.2000/1603. KILA 1603).

Lautakunta totesi, että hakijan hallinnoimia saatavakantoja voidaan pitää KPL 4:4 §:n mukaisesti kulutettavaksi tarkoitettuina tai sellaisenaan tai jalostettuina luovutettavaksi tarkoitettuna hyödykkeinä. Näin ollen saatavasalkku merkitään taseeseen

vaihtuvien vastaavien vaihto-omaisuuden erään ”muu vaihto-omaisuus” (KILA 1872/2011).

Kirjanpitolausunto haluaa vielä selventää asiaa, ja tuoda huomioon sen, että edellä esitetty tarkoittaa, sitä tuottojen tuloslaskelmaan merkitseminen ja saatavasalkun taseeseen merkitsemisen osalta lautakunnan kanta on muuttunut aiemmasta KILA 1603/2000 lausunnosta.

5.5.2 Sovellettavuus kohdeyhteyteen

Ensimmäisenä tapauksesta on huomattava se, että lautakunta on muuttanut lausuntoaan tuottojen tuloslaskelmaan merkitsemiseen ja saatavasalkun taseeseen merkitsemisen osalta. Kohdeyhteyden varsinainen liiketoiminta, ei kuitenkaan ole ostettujen saamisten periminen, joten tätä kohtaa lautakunnan lausunnosta ei tule soveltaa. Saatavakantoja voidaan kuitenkin pitää kulutettavaksi tarkoitettuina tai sellaisenaan tai jalostettuina luovutettavaksi tarkoitettuna hyödykkeenä. Saatavasalkku merkitään siis taseessa vaihto-omaisuuden erään ”muu vaihto-omaisuus”. Luotto-salkkukohtainen arvostaminen, ei ollut lautakunnan mielestä täyttänyt yleisiä tilinpäätösperiaatteita. Saatavat on siis arvostettava edelleen saatavakohtaisesti. (KILA 1872/2011)

8.7 Diskonttaus

Moderni rahoitus -kirjassa Knupper ja Puttonen esittävät seuraavan esimerkin: ”Oletetaan, että olet pyytänyt, kaveriltasi lainaan 1 000 euroa vuodeksi. Jos kaveri on fiksu, hän luultavasti pyytää sinulta korvaukseksi korkoa, sillä hän voisi vaihtoehtoisesti sijoittaa 1 000 euroa pankkitilille tai käyttää sen itse kulutukseen saman tien. – Jos lupaat kaverillesi, että maksat hänelle vuoden päästä 1 000 euroa, kuinka paljon kaverisi tulisi antaa sinulle nyt rahaa vastineeksi tekemästäsi lupauksesta? Oletetaan yksinkertaisuuden vuoksi, että tiedämme, että kaverisi tuottovaatimus juuri sinulle annetulle lainalle on 10 prosenttia.”

Yhden vuoden tapauksessa diskonttaaminen tehdään seuraavalla tavalla:

$$PV = CF / (1+r) = 1\,000 / (1+0,1) = 909,09$$

Tehdyn laskutoimituksen perusteella saadaan siis selville, että vuoden päästä lupaa-
masi 1 000 euroa on tällä hetkellä arvoltaan noin 909 euroa. Jos taas lainaisit kave-
riltasi kahdeksi vuodeksi 1 000 euroa, tulisi summan nykyarvoksi:

$$PV = CF / (1+r)^2 = 1\,000 / (1+0,1)^2 = 826,45$$

Kolmen vuoden laina-ajalla laskutoimitus olisi seuraava: $PV = 1\,000 / (1+0,1)^3 = 751,31$.

Esimerkeistä huomataan, että mitä pidempi laina-aika on, sitä pienempi on rahan nykyarvo.

Knupper ja Puttonen jatkavat esimerkkiään seuraavasti: ”Yhden kassavirran sijasta olisittekin voineet sopia kaverisi kanssa useammasta kuin yhdestä maksusta. Esimerkiksi olisitte voineet sopia, että maksat kaverillesi 1 000 euroa kahtena seuraavana vuotena.” Kahden kassavirran nykyarvo saadaan laskettua seuraavasta kaavasta: $PV = [CF_1 / (1+r)] + [CF_2 / (1+r)^2]$. Esimerkin mukaisesti rahan nykyarvoksi siis, muodostuisi: $PV = [1\,000 / (1+0,1)] + [1000 / (1+0,1)^2] = 1\,735,54$. Kaverisi lainaisi siis sinulle tänään noin 1740 euroa, saadessaan vastineeksi siitä kahden vuoden ajan vuosittain 1 000 euroa.

Esimerkkejä voidaan soveltaa Case yrityksen pohtiessa erääntyneiden laskujen arvoa. Erääntyneellä laskulla on nimellisarvo ja case yrityksellä on riskilleen tuotto-
vaatimus x . Case yritys tulee joskus tulevaisuudessa saamaan erääntyneestä las-
kusta nimellisarvon sekä laskuun liittyvät myöhästymismaksut ja korot. Velallisen
huonosta maksuvalmiudesta johtuen, voidaan olettaa, että kassavirrat tulevat ole-
maan jaksottaisia.

Diskonttauksella Case yrityksen on siis mahdollista laskea erääntyneen laskun ny-
kyarvo, jonka perusteella heidän on helpompi pohtia summaa, joka laskusta tulisi
maksaa. Useamman ajanjakson aikana tapahtuvien kassavirtojen tapauksessa nyky-
arvo lasketaan seuraavasta kaavasta:

$$PV = CF_1 / (1+r)^1 + \dots + CF_n / (1+r)^n$$

8.8 Nettonykyarvo

Nettonykyarvon voi laskea taulukkolaskenta ohjelmista valmiilla funktiolla. Suomenkielisessä taulukkolaskenta ohjelma Excelissä kaava on seuraava: **NNA** (**korko-%; kassavirta1; kassavirta 2; ... kassavirta N**). On olemassa myös kaava

$$NPV = CF_0 + [CF_1 / (1+r)^1] + \dots + [CF_n / (1+r)^n]$$

Kaavassa NPV tarkoittaa nettonykyarvoa, CF_1 on vuoden 1 nettokassavirta ja r yrityksen käyttämä tuottovaatimus. CF_0 on yrityksen sijoittama alkuinvestointi. Mikäli laskutoimitus antaa tulokseksi arvon, joka on suurempi kuin nolla on investointi kannattava. Mikäli laskutoimituksesta arvoksi tulee pienempi kuin nolla, ei investointi ole kannattava.

Ajatellaan, että Case yritys sijoittaa myyntisaatavaan X. He haluavat tietää, mikä on myyntisaatavan nettonykyarvo. Tuottovaatimuksena pidetään edelleen 13 %. Myyntisaatavan nimellisarvona on myös edelleen 100 euroa. Ensimmäisen vuoden kassavirtana oletetaan olevan 25 euroa, kuten myös tulevien neljän vuoden kassavirtojen.

$$NPV = (-100) + [25 / (1+0,13)^1] + [25 / (1+0,13)^2] + [25 / (1+0,13)^3] + [25 / (1+0,13)^4] = -25$$

Edellinen laskutoimitus ei siis ole kannattava, koska NPV arvo ei ole lähelläkään positiivista. Sen sijaan, jos hankintahinnaksi määräytyy 70 euroa, tulee tulokseksi:

$$NPV = (-70) + [25 / (1+0,13)^1] + [25 / (1+0,13)^2] + [25 / (1+0,13)^3] + [25 / (1+0,13)^4] = 4$$

8.9 Tuottovaatimus

Yritys sijoittaa laskuihin, joissa on suuri luottoriski. Onhan laskut jätetty maksamatta jo kertaalleen. Tästä johtuen Case yrityksellä on varmasti suuri riskipremio.

Heille on myös merkitystä rahan aika-arvolla, ja nyt sijoitettu pääoma on vuosia kiinni erääntyneissä myyntisaatavissa.

Oletetaan, että Case yritys uskoo sijoituksiensa tuottavan seuraavan vuoden aikana, esimerkiksi korkojen kautta, 10 euroa per myyntisaatava. Laskun nimellisarvona on 100 euroa. Case yritys voi arvioida, tuottovaatimuksen olevan esimerkiksi 13 %. Näin ollen myyntisaatavasta ei kannata maksaa 100 euroa, vaan 70 euroa. Kun myyntisaatavasta maksetaan 70 euroa, tuottovaatimukseksi on tullut 13 %.

Kohdeyrityksen tulee määrittää oma tuottovaatimus prosenttinsa, omien tarpeidensa mukaiseksi. Tämän tuottovaatimus prosentin avulla yrityksen on helppo laskea mitä myyntisaatavasta voisi maksaa, jotta tuottovaatimus toteutuu.

8.10 Efektiivinen vuosituotto

Tuotonmaksufrekvensillä on merkitystä saadun tuoton kannalta korkoa korolle - tapauksessa. Sillä mitä tiheämpi on tuotonmaksufrekvenssi, sitä korkeampi on efektiivinen vuosituotto. Maksut kannattaa siis saada mahdollisimman tiheässä aikataulussa. Knupper ja Puttonen ovat antaneet kirjassaan Moderni rahoitus seuraavan esimerkin: ”Oletetaan, että sijoitetaan 100 euroa 12 prosentin vuosikorolla. Sijoituksen tuotto saadaan kahdessa erässä, puolet (6 euroa) puolen vuoden kuluttua ja loput (6 euroa) vuoden lopussa. Nimellisesti sijoituksen tuotto on 12 prosenttia, mutta efektiivisesti tuotto on enemmän, sillä ensimmäinen 6 euroa pystytään sijoittamaan jälkimmäiseksi puoleksi vuodeksi. Efektiivisen vuosituoton kaavassa on, missä m tarkoittaa tuotonmaksufrekvenssiä:

$$r = [1 + (\text{nimelliskorko}/m)]^m - 1$$

Sijoittaessa esimerkin arvot kaavaan, efektiiviseksi vuosituotoksi saadaan: $r = (1 + 0,06)^2 - 1 = 12,36\%$

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Tässä luvussa esitetään tutkimuksen keskeisimmät tutkimustulokset. Tarkoituksena on tuoda esille laskumenetelmien sopivuutta Case yritykselle ja tiivistää tilinpäätös. Luku ja Opinnäytetyö päättyvät tutkimusprosessin arviointiin ja jatkotutkimusehdotuksiin.

9.1. Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Opinnäytetyön lähtökohtana oli löytää case yrityksen tarkoitukseen sopivat laskumenetelmät saatavakantojen ostoa varten, sekä katsoa mitkä menetelmät vastaavat tilinpäätöksessä hyvän kirjanpito tavan mukaisia menetelmiä. Laskumenetelmät löytyivät rahoituksen puolelta, menetelmiä oli useampi. Tilinpäätöksessä tapahtuva verotus sekä arvostus, ovat suoraan lain ennakkoratkaisuja, joten näissä tapauksissa yrityksen tulee noudattaa jo ennalta annettuja ratkaisuja.

Kirjanpitolautakunnan päätöksen perusteella kohdeyrityksen tulee, seurata vaihtomaisuuteen merkittviä saatavia saatavakohtaisesti, ei luottosalkkukohtaisesti. Tilinpäätöspäivänä saamiset merkitään hankintamenuun tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan. Luottosalkkuun sisältyvän yksittäisen saamisen hankintahinnaksi katsotaan saamisen ja luottosalkun nimellisarvojen suhdetta vastaava osuus kokonaishinnasta. Saamisiin liittyvät arvostus- ja jaksotuskysymykset ratkaistaan saamiskohtaisesti.

Euroopan Unionin tuomioistuimen sekä keskusverolautakunnan ennakkoratkaisuja mukaan case yritys ei harjoita veronalaista toimintaa ostaessaan saatavakantoja, joten näin ollen toiminta on arvonlisäverovapaata.

Tilinpäätös päivänä saatavakannat tulee merkitä taseessa muuhun vaihtomaisuuteen.

Nykyarvomenetelmä on suosittu laskumenetelmä sekä investointi- että rahoitusteoriassa. Menetelmän ongelmana oli kuitenkin se, että tuottovaatimus tulisi määrittää ennalta. Nykyarvo menetelmä sopii yrityksen tilanteeseen hyvin, sillä tällä menetelmällä he saavat tietää rahan arvon ostohetkellä. Yrityksellä on varmasti jokin

tuottovaatimus jokaiselle saatavakannalle, joten nykyarvon kanssa ei tulisi ongelmia.

Koronkorkolaskumenetelmä on käänteinen nykyarvomenetelmälle. Menetelmä on siis toimiva, mutta tuottaisi tässä tapauksessa yritykselle ei niin arvokasta tietoa saatavakantojen ostosta kuin nykyarvomenetelmä.

Yritys voisi hyödyntää myös jaksollisten maksujen nettonykyarvo menetelmää, sillä saatavat tullaan maksamaan varmasti useammassa suurin piirtein saman suuruisessa erässä. Tässä kohtaa on kuitenkin huomattava, että on käytettävä annuiteettia, sillä saatavakanta ei ole ikuinen vaan se tulee päättymään.

Saatavakantojen ostaminen on yritykselle eräänlaista investointia, joten myös nettonykyarvomenetelmä on mahdollinen. Nettonykyarvon ja nykyarvon erotuksena oli ainoastaan se, että nettonykyarvo ottaa huomioon ensimmäisen vuoden kassavirran. Investointiteorian mukaan tämä laskumenetelmä olisi kaikkein kannattavin. Mikäli nettonykyarvo antaa positiivisen tuloksen, on sijoitus kannattava. Nykyarvoindeksi on muunnelma nettonykyarvosta. Nykyarvoindeksi on kannattava siinä vaiheessa, kun yrityksen tulee pohtia useammasta investointi vaihtoehdosta kannattavin. Case yritys voisi siis näiden menetelmien avulla pohtia saatavakantojen oston kannattavuutta, menetelmän valinta perustuisi siihen onko vaihtoehtoja yksi vai kaksi.

9.2. Reliabiliteetti ja validiteetti

Opinnäytetyön tutkimusta arvioidaan reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimuksen mittaustulosten toistettavuutta. Mikäli tutkimustulos on sama määriteltyä kohdetta tutkiessa useammin tai kahden tutkijan saadessa samanlainen lopputulos, on tutkimus reliabeeli. Analyysin toistettavuus on keskeinen vaatimus, jolloin se tehdään käyttämällä yksiselitteisiä luokittelusääntöjä. Laadullisessa tutkimuksessa aineisto ei välttämättä ole numeerista, täysin samanlaisia tuloksia voi siis olla haastava saada eri mittauskerroilla (Hirsjärvi, Hurme. 2000, 225-

227). Tutkimusta voidaan pitää reliaabelina, sillä tutkimuksen luotettavuutta on pyritty lisäämään eri tahojen ennakkoratkaisuilla. Moni tutkimuksen tulos perustuu voimassa olevaan lakiin, joten luotettavuutta ei voi kiistää.

Validiteetti kertoo tutkimuksen pätevydestä. Tarkastellessa tutkimuksen pätevyyttä, on keskeistä selvittää, onnistuttiinko mittaamaan sitä, mitä oli tarkoitus mitata. Tarkka kuvailu voi parantaa tutkimuksen luotettavuutta, johon analyysien selityksellä ja tulkinnoilla pyritään. Validius toteutuu, mikäli on mahdollista toteuttaa vastaava tutkimus vastaavin tuloksia (Hirsjärvi ym. 2000, 228-231). Tutkimus on myös validiteetti, tutkimuksessa onnistuttiin löytämään kysymyksiin ratkaisut ja ratkaisuja on esimerkein kuvailtu. Mikäli tutkimus toistettaisiin uudestaan, kysymyksiin löydetäisiin samat vastaukset niin kauan, kunnes lakiin tulee muutoksia.

9.3. Tavoitteiden toteutuminen, jatkotutkimukset sekä prosessin arvioiminen

Opinnäytetyön tavoitteet asetettiin yhdessä Kohdeyrityksen kanssa. Näihin tutkimusongelmiin löytyi ratkaisut, joten tavoitteet ovat toteutuneet. Tavoitteiden toteutumisen lisäksi olin asettanut itselle henkilökohtaisen tavoitteen; keskeisenä asiana oli kehittyä rahoituksen puolella ja oppia lisää. Tämänkin tavoitteen sain toteutettua, ja koen ymmärtäväni rahoitusta sekä tilinpäätöstä nyt paljon monipuolisemmin.

Opinnäytetyötä on helppo jatkaa, paneutumalla vielä tiiviimmin rahoitukseen ja saatavakantojen ostohintaan, sekä niihin liittyviin riskeihin. Tilinpäätöstä koskevaan osuuteen on vaikeampaa keksiä uusia tutkimusongelmia, ellei jokin menetelmä tule tulevaisuudessa vaihtumaan.

Opinnäytetyö oli mielenkiintoinen ja haastava prosessi. Teoriaosuuden kokoaminen tapahtui keväällä 2017, kirjoitin ja tutkin tutkimusongelmia tarkoituksella pitkällä aikavälillä. Tämä aika mahdollisti teorian kunnollisen sisäistämisen ja paneutumisen tutkimusongelmiin. Kokonaisuudessaan olen tyytyväinen lopputulokseen. Opinnäytetyön kirjoittaminen oli vaativa prosessi ja se vaati erityistä sitoutumista.

10 LÄHTEET

- Ahola Kari, Koivikko Aarne, Rätty Päivi, Tuominen Olavi. 2002. Tilinpäätöksen suunnittelu – yritysverotus ja yritysjärjestelyt. WSOY
- Arvonlisäverotus. Säädos verohallinnon sivuilta. Viitattu 7.3.2017. https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Osakeyhtio_ja_osuuskunta/Arvonlisaverotus
- Arvonlisäverokannat. Viitattu 7.3.2017 <http://arvonlisavero.com/>
- Haapasalo Sami. 2017. Portfolioteoria ja CAP-malli. Viitattu 11.9.2017 <http://slideplayer.fi/slide/2020604/>
- Hirsjärvi Sirkka, Hurme Helena. 2000. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudemus
- Jarmo Leppiniemi. 2005. Tilinpäätös- ja verosuunnittelu. WSOY
- Juovonen Marko, Koskensyrjä Mikko, Kuhanen Leena, Ojala Virva, Pentti Anne, Porvari Paavo, Talala Tero. 2014. Yrityksen riskienhallinta. FINVA
- KTM. 1994. työryhmä- ja toimikuntaraportteja 6. Viitattu 25.5.2017. <http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/717602942eb71ebdc22570210049e02b/73c45c9d34ddb5dc22574fe00609c52?OpenDocument>
- Kananen Jorma. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu. Taitto & paino. Tampereen Yliopistopaino Oy
- Knupfer Samuli, Puttonen Vesa. Moderni rahoitus. 2009. WSOY
- L 30.12.1993/1501. Arvonlisälaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilta. Viitattu 25.8.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931501#L2P11>
- L 30.12.1997/1336. Kirjanpitolaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 9.9.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>
- L 24.6.1968/360. Laki elinkeinotulon verottamisesta. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 17.9.2017 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1968/19680360>
- L 14.12.2012/746 Arvopaperimarkkinalaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 19.9.2017
- L 26.4.2011/1872. KILA 1872. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 20.8.2017 <https://www.edilex.fi/kila/1872>

L 2011/1869. KILA 1869. Säädos säädöstietopankki Edilexin sivuilla. Viitattu 5.7.2017

L 10.01.2000/1603. KILA 1603. Säädos säädöstietopankki Edilexin sivuilla. Viitattu 5.7.2017
<https://www.edilex.fi/kila/1603>

L 2004/038. Keskusverolautakunnan ennakkoratkaisut. Säädos säädöstietopankki Edilexin sivuilla. Viitattu 5.7.2017

L 22.12.2005/1142. Laki varojen arvostamisessa verotuksessa. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 8.7.2017

L 13803 Vaihto-omaisuus. Määritelmä verohallinnon sivuilla. Viitattu 7.3.2017 [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Sanasto/Vaihtoomaisuus\(13803\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Sanasto/Vaihtoomaisuus(13803))

Leppiniemi Jarmo.2002. Rahoitus. WSOY

Niskanen Jyrki. Niskanen Mervi.2013. Yritysrahoitus. EDITA

Nolo. 2016. Debt Byer. Viitattu 3.9.2017 <https://www.nolo.com/legal-encyclopedia/debt-buyers>

Pörssisäätiö. 2017. Dictionary. Viitattu 15.9.2017 <http://www.porssisaatio.fi/blog/dictionary/vaihto-omaisuus/>

Rahoitusomaisuus/13763. Verohallinto sanasto. Viitattu 17.9.2017 [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Sanasto/Rahoitusomaisuus\(13763\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Sanasto/Rahoitusomaisuus(13763))

Suomen Asiakastieto Oy. Luottotiedot. Viitattu 29.4.2016 www.asiakastieto.fi/omatieto/fi

Takuusäätiö. 2016. Maksuhäiriömerkintä. Viitattu 23.11.2016 <https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/maksuhairiomerkinta/milloin-maksuhairiomerkinta-tulee>

Tomperi Soile. 2014. Yritysverotus ja tilinpäätössuunnittelu Sanoma Pro.

Ulkoasianministeriö. 2015. Eurooppatiedotus. EU-LAKIEN SUHDE SUOMEN LAKIIN. Viitattu 24.4.2017
<http://www.europainformationen.fi/public/default.aspx?nodeid=46849&contentlan=1&culture=fi-FI>

Unionin tuomioistuin. 27.10.2011. Tuomio säädöspankki Eur-Lexin sivuilla. Viitattu 25.9.2017 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A62010CJ0093>

